

"2025 - 2028 жылдарға арналған Павлодар облысы Баянауыл ауданының коммуналдық қалдықтарын басқару бойынша бағдарламасын бекіту туралы"

Павлодар облысы Баянауыл аудандық мәслихатының 2025 жылғы 26 ақпандағы № 275/30 шешімі

"Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" Қазақстан Республикасының Заңына, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабы 3-тармағы 1)-тармақшасына сәйкес, Баянауыл аудандық мәслихаты ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:

1. Осы шешімнің қосымшасына сәйкес "2025 - 2028 жылдарға арналған Павлодар облысы Баянауыл ауданының коммуналдық қалдықтарын басқару бойынша бағдарламасы" бекітілсін.

2. 2025 - 2028 жылдарға арналған Павлодар облысы Баянауыл ауданының коммуналдық қалдықтарын басқару бойынша бағдарламасын іске асырылуын бақылау тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы саласы жөніндегі Баянауыл ауданы әкімінің орынбасарына жүктелсін.

3. Осы шешім қол қойылған күнінен бастап күшіне енеді.

Баянауыл аудандық мәслихаты төрағасының міндетін атқарушысы

Қ. Шалбаев

Аудандық мәслихаттың
(VIII сайланған кезектен тыс
XXX сессия)
2025 жылғы 26 ақпандағы
№ 275/30 шешімімен
БЕКІТІЛГЕН

2025 - 2028 жылдарға арналған ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫ БАЯНАУЫЛ АУДАНЫНЫҢ КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРЫН БАСҚАРУ БОЙЫНША БАҒДАРЛАМАСЫ

Орындаушы:

"ЭКО-ӨНДІРІС

Мүгедектер ұйымы"

Қоғамдық бірлестігі

Астана қаласы, 2024 жыл

Мазмұны

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ	4
ТЕРМИНДЕР МЕН АНЫҚТАМАЛАР	5
БАҒДАРЛАМА ПАСПОРТЫ	7
Кіріспе	8
1. КӘСПОРЫН ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР	9

1.1 Аймақ туралы жалпы мәліметтер	9
1.2 Тұратын халық бойынша ақпарат	9
1.3 Қолданыстағы ұлттық стратегиялық құжаттарға енгізілген коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі іс-шаралар, даму жоспарлары.	9
2 АУДАНДАҒЫ КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ	12
2.1 Өңірдегі коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жай-күйін бағалау	12
2.2 Қалдықтарды басқару саласындағы инфрақұрылымның жай-күйі бойынша жалпы мәліметтер	14
2.3 Морфологиялық құрамы	14
2.4 Жинақтау және бөлек жинау, әкетумен қамту	15
2.5 Тасымалдау	15
2.6 Сұрыптау және қайта өңдеу	16
2.7. Көму	16
2.8. Соңғы үш жылдағы қалдықтармен ағымдағы жағдайдың сандық және сапалық көрсеткіштері	16
2.8.1. Соңғы үш жылдағы динамикадағы қалдықтардың коммуналдық түрлерін басқару жүйесін талдау	17
2.8.2. Коммуналдық қалдықтардың қауіпті компоненттері	18
2.8.3. Коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау бойынша қорытындылар	19
2.9. Коммуналдық қалдықтарды басқару секторындағы күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін талдау	20
2.9.1. Коммуналдық қалдықтарды қалыптастыру және жинақтау жөніндегі нормативтік база	22
2.10. Коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормалары	22
2.11. Коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы кәсіпкерлік субъектілерін ынталандыру және қолдау жөніндегі іс-шаралар	22
3. ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МАҚСАТТАРЫ, МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРІ	24
4 БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ, ҚОЙЫЛҒАН МАҚСАТТАРҒА ҚОЛ ЖЕТКІЗУ ЖОЛДАРЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ ШАРАЛАР	25
4.1 Аудан тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен толық қамтуды қамтамасыз	25

ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі шаралар	
4.2 Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру жөніндегі шаралар	26
5. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ	33
6. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ МОНИТОРИНГІ	34
7. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР	35
8. КҮТІЛЕТІН ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСЕР	36
9. ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ	37
Қосымша 1	37
Қосымша 2	39
Қосымша 3	43
ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	47

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

ЖК	Жеке кәсіпкер
ЖҚ	"Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасы
ҮКҚ	Үлкен көлемді қалдықтар
ЖЭТ	Қазақстан Республикасының "Жасыл экономикаға" көшу тұжырымдамасы
КА	Контейнер алаңы
ҚЖК	Қалдықтарды жинайтын кәсіпорын
ЖАО	Жергілікті атқарушы органдар
ҚСК	Қоқысты сұрыптау кешен
ЖТЖИЖХО	"Жасыл технологиялар және инвестициялық жобалардың Халықаралық орталығы" Коммерциялық емес акционерлік қоғамы
ҚР ЭГжТРМ	Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі
ҚОҚ	Қоршаған ортаны қорғау
ТҮКШ, ЖКжАЖ бөлімі	Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі
ЭЭЖҚ	Электрондық және электр жабдықтарының қалдықтары
Бағдарлама	Коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы
ЖСҚ	Жобалық-сметалық құжаттама
ҚР	Қазақстан Республикасы
ҚСБҚ	Құрамында сынап бар қалдықтар
ҚТҚ	Қатты тұрмыстық қалдықтар
ЖШС	Жауапкершілігі шектеулі серіктестік

ТРЖТПРБ	Табиғи ресурстар және табиғатты пайдалануды реттеу басқармасы
ЖТ	Жеке тұлғалар
ҚРЭК	Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі
ЗТ	Заңды тұлға
АДЖ	Аумақты дамыту жоспары

ТЕРМИНДЕР МЕН АНЫҚТАМАЛАР

Қалдықтардың түрлері- олардың шығу тегіне, қасиеттеріне және оларды басқару технологиясына сәйкес ортақ белгілері бар қалдықтардың жиынтығы.

Қалдықтарды қалпына келтіру - қалдықтарды азайтуға бағытталған кез келген операция: қалдықтарды қайта пайдалануға дайындау; қалдықтарды қайта өңдеу; қалдықтарды кәдеге жарату.

Қалдықтарды көму - қалдықтарды алып қою ниетінсіз, оларды шектеусіз мерзім ішінде қауіпсіз сақтау үшін арнайы белгіленген орындарда жинау.

Қалдықтарды жинақтау - қалдықтарды түпкілікті қалпына келтіру немесе жою сәтіне дейін оларды қалыптастыру немесе одан әрі басқару процесінде жүзеге асырылатын, ҚР ЭК22 белгілеген мерзімдер ішінде арнайы белгіленген орындарда қалдықтарды уақытша жинақтау.

Қауіпті емес қалдықтар - осы тармақтың бірінші бөлігінде аталған қасиеттердің ешқайсысы жоқ және қоршаған ортаға, адамдардың өміріне және (немесе) денсаулығына дербес немесе басқа заттармен байланыста тікелей немесе ықтимал қауіп төндірмейтін қалдықтар.

Қалдықтарды өңдеу-қалдықтарды одан әрі басқаруды жеңілдету мақсатында қалдықтардың сипаттамаларын өзгертетін физикалық, термиялық, химиялық немесе биологиялық әсерлерге ұшырайтын және қалдықтарды жинағанға дейін, жинау процесінде және (немесе) қалдықтарды қалпына келтіру немесе жою жөніндегі операцияларға ұшырайтын объектілерде жеке немесе жинақтау кезінде жүзеге асырылатын операциялар.

Қауіпті қалдықтар-бір немесе бірнеше қауіпті қасиеттері бар қалдықтар (ҚР ЭК22 342-бабы). Қалдықтарды жинау операциялары-қалдықтарды сұрыптау және жинақтау бойынша көмекші операциялар.

Қалдықтар-өндіріс, жұмыстарды орындау, қызмет көрсету процесінде немесе тұтыну процесінде пайда болған кез келген заттар, материалдар немесе заттар (оның ішінде өзінің тұтыну қасиеттерін жоғалтқан тауарлар), олардың иесі тікелей қалдықтар деп таниды не заң талаптарына сәйкес жоюға немесе қалпына келтіруге жіберуге тиіс немесе жою жөніндегі операцияларға ұшыратуға не ұшыратуға ниетті немесе қалпына келтіру.

Қалдықтарды қайта өңдеу-кәдеге жарату процестерін қоспағанда, қалдықтардан өнімді, материалдарды немесе заттарды одан әрі өндіруде (дайындауда) пайдалануға

жарамды пайдалы компоненттерді, шикізатты және (немесе) өзге де материалдарды алуға бағытталған механикалық, физикалық, химиялық және (немесе) биологиялық процестер.

Қалдықтарды жинау-мұндай қалдықтарды одан әрі қалпына келтіруге немесе жоюға жіберу мақсатында мамандандырылған ұйымдардың қалдықтарды ұйымдасқан түрде қабылдауы жөніндегі қызмет.

Қалдықтарды сұрыптау-қалдықтарды олардың түрлері және (немесе) фракциялары бойынша бөлу не қалдықтарды олардың құрамдас бөліктері бойынша бөлшектеу жөніндегі, қалдықтарды жинау процесінде және (немесе) қалдықтарды қалпына келтіру немесе жою жөніндегі операцияларға ұшырайтын объектілерде оларды жинағанға дейін жеке немесе жинақтаған кезде жүзеге асырылатын операциялар.

Қалдықтарды тасымалдау-қалдықтарды жинау, сұрыптау, өңдеу, қалпына келтіру және (немесе) жою процесінде олардың пайда болу, жинақталу орындары арасында мамандандырылған көлік құралдарының көмегімен олардың орнын ауыстырумен байланысты қызмет.

Қалдықтарды жою-қалдықтарды көмуге немесе жоюға дайындау жөніндегі қосалқы операцияларды қоса алғанда, қалдықтарды көму немесе жою жөніндегі кез келген, қалпына келтірілмейтін операция (оның ішінде оларды сұрыптау, өңдеу, залалсыздандыру).

Биологиялық ыдырайтын қалдықтар-анаэробты немесе аэробты ыдырауға қабілетті қалдықтар, соның ішінде бақша және саябақ қалдықтары, сондай-ақ тамақ өнеркәсібінің қалдықтарымен салыстырылатын тамақ қалдықтары, макулатура.

Коммуналдық қалдықтар-тұтыну қалдықтары, соның ішінде:

1) қағаз және картон, шыны, металдар, пластмассалар, органикалық қалдықтар, ағаш, тоқыма бұйымдары, орауыштар, пайдаланылған электр және электрондық жабдықтар, батареялар мен аккумуляторларды қоса алғанда, бірақ олармен шектелмей, үй шаруашылықтарының аралас қалдықтары мен бөлек жиналған қалдықтары;

2) егер мұндай қалдықтар сипаты мен құрамы жағынан үй шаруашылықтарының қалдықтарына ұқсас болса, аралас қалдықтар және басқа көздерден бөлек жиналған қалдықтар.

Ірі көлемді қалдықтар-тұтыну және шаруашылық қызметтің (тұрмыстық техника, жиһаз және басқа) өзінің тұтыну қасиеттерін жоғалтқан және көлемі бойынша мамандандырылған көлік құралдарында тасымалдау мүмкіндігін болдырмайтын қалдықтары.

Электрондық және электр жабдығының қалдықтары-қалдықтарға жатқызылған, жарамсыз немесе пайдаланудан шыққан электрондық және электр жабдықтары, оның ішінде оның тораптары, бөліктері, бөлшектері.

Тамақ қалдықтары-тамақ өнімдерін өндіру және тұтыну нәтижесінде пайда болатын тамақ өнеркәсібінің қалдықтарымен салыстырылатын қалдықтар.

Құрылыс қалдықтары - ғимараттарды, құрылыстарды, өнеркәсіптік объектілерді, жолдарды, инженерлік және басқа да коммуникацияларды бұзу, бөлшектеу, реконструкциялау, жөндеу (оның ішінде күрделі) немесе салу процесінде пайда болатын қалдықтар.

Қатты тұрмыстық қалдықтар-қатты күйдегі коммуналдық қалдықтар.

БАҒДАРЛАМАНЫҢ ПАСПОРТЫ

Атауы	Коммуналдық басқару бағдарламасы Павлодар облысы Баянауыл ауданының қалдықтарымен
Бағдарламаны әзірлеу негіздемесі	2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ "Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі"
Бағдарламаны әзірлеуге жауапты мемлекеттік орган	"Баянауыл ауданының экономиканың нақты секторы бөлімі" ММ
Негізгі әзірлеуші	"ЭКО-ӨНДІРІС" мүгедектер ұйымы" қоғамдық бірлестігі
Бағдарламаның мақсаты	Қазақстан Республикасы экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру және Павлодар облысы Баянауыл ауданының тұрғындары үшін қалдықтарды жинау және әкету бойынша көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру
Бағдарламаның міндеттері	Аудан тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен толық қамтуды қамтамасыз ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту; Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру; Арнайы қалдықтарды (тамақ, құрылыс және ірі көлемді қалдықтар, электрондық және электр жабдықтарының қалдықтары және т.б.) қоса алғанда, коммуналдық қалдықтарды өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту; Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету; Коммуналдық қалдықтарды өздігінен өңдеу мәселелері бойынша халықтың ақпараттандырылуын арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту.
Күтілетін нәтижелер	коммуналдық қалдықтарды басқару саласында көрсетілетін қызметтердің сапасы арттырылады; коммуналдық қалдықтарды бөлек жинау, сұрыптау және қайта өңдеу көлемі ұлғайтылады; коммуналдық қалдықтардың қоршаған ортаға кері әсері барынша азайтылады; ауданның коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы мақсатты көрсеткіштері жақсарады.
Кезең	2025 – 2028 жылдар
Қаржыландыру көлемі	Қаржыландыру көлемі тиісті кезеңге Павлодар облысының Баянауыл ауданында коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы іс-шараларды қаржыландыруға жергілікті атқарушы

	органдарға берілген бюджет қаражатының санына байланысты айқындалады.
Бағдарламаның орындаушылары	"Баянауыл ауданының экономиканың нақты секторы бөлімі" ММ, Павлодар облысының әкімдігі; аудан әкімдігі; мәслихат; Табиғи ресурстар басқармасы, "экономиканың нақты секторы бөлімі" ММ, Қоғамдық кеңес; коммуналдық қалдықтарды жинау, әкету, қалпына келтіру және көму жөніндегі субъектілер; мемлекеттік мекемелер; әлеуметтік объектілер; заңды тұлғалар; жеке кәсіпкерлер; ҰЕҰ; халық және басқа да мүдделі тараптар.

КІРІСПЕ

Коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы-бұл коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жағдайын талдауды және коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру бойынша нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізуге бағытталған шаралар кешенін қамтитын стратегиялық құжат.

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабы 4-тармағының 1-тармақшасына сәйкес аудандардың, аудандық және облыстық маңызы бар қалалардың жергілікті атқарушы органдары коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаларды әзірлеуді ұйымдастыру және олардың орындалуын қамтамасыз ету арқылы коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы мемлекеттік саясатты іске асырады

Сондай – ақ, Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 365-бабы 3-тармағының 1-тармақшасына сәйкес аудандардың, облыстық маңызы бар қалалардың жергілікті өкілді органдары өз құзыреті шегінде коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаны (бұдан әрі-Бағдарлама) бекіту арқылы коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы мемлекеттік саясатты іске асырады.

Қалдықтарды басқару бағдарламасын Павлодар облысының Табиғи ресурстарды басқару және табиғат пайдалануды реттеу үшін "ЭКО-өндіріс мүгедектерін ұйымдастыру" қоғамдық бірлестігі әзірледі.

Бағдарлама өндіріс және тұтыну қалдықтарымен жұмыс істеу саласында қолданылатын нормативтік актілер негізінде әзірленді:

-ҚР 02.01.2021 ж. №400-VI Экологиялық кодексі;

Коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі Бағдарламаны әзірлеу бойынша жергілікті атқарушы органдарға әдістемелік ұсынымдар (ҚР Экология және табиғи ресурстар министрлігінің 18.05.2023 ж. №154 п бұйрығы);

- "Қалдықтар жіктеуішін бекіту туралы"ҚР экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м. а. 2021 жылғы 06 тамыздағы № 314 бұйрығы;

- "Қалдықтарды жинақтау лимиттерін және қалдықтарды көму лимиттерін есептеу әдістемесін бекіту туралы"ҚР экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 22 маусымдағы № 206 бұйрығы;

- Баянауыл ауданы бойынша коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын есептеу ережесі Павлодар облысы Баянауыл ауданы әкімдігінің 2023 жылғы 5 желтоқсандағы қаулысы жыл № 231/12;

Осы бағдарламаны әзірлеу барысында Павлодар облысының Баянауыл ауданында коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жағдайына талдау жүргізілді, коммуналдық қалдықтарды басқару секторын дамытудың проблемалары мен перспективалары анықталды және ҚР экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жақсарту үшін кешенді шаралар ұсынылды.

Бағдарлама ұлттық стратегиялық, бағдарламалық және тұжырымдамалық құжаттардың басымдықтарын, сондай-ақ халықаралық тәжірибені ескере отырып әзірленген.

Бағдарламаның маңыздылығы оның экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге, халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға және өңірдің орнықты даму мақсаттарына қол жеткізуге қосқан үлесі болып табылады. Бағдарлама жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, кәсіпкерлік құрылымдардың және қоғамның қалдықтарды басқару саласындағы күш-жігерін үйлестірудің маңызды құралы болады.

Бағдарламаны іске асыру коммуналдық қалдықтарды басқару саласында көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсартуға, коммуналдық қалдықтарды жинау, сұрыптау және қайта өңдеу көлемін ұлғайтуға, коммуналдық қалдықтардың қоршаған ортаға теріс әсерін барынша азайтуға, коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы ауданның нысаналы көрсеткіштерін жақсартуға әкеледі.

1. КӘСПОРЫН ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР

Тапсырыс беруші: "Баянауыл ауданының экономиканың нақты секторы бөлімінің" мемлекеттік басқармасы, БСН 060140004630

Заңды мекенжайы: Қазақстан Республикасы, Павлодар облысы, Баянауыл ауданы, Баянауыл ауылдық округі, Баянауыл ауылы, Қаныш Сәтпаев көшесі, 3.49.

Меншік нысаны: мемлекеттік

1.1 Аймақ туралы жалпы мәліметтер

Баянауыл ауданы — Павлодар облысының оңтүстік-батысында орналасқан. 18,5 мың км². Солтүстігінде Екібастұз қаласының ауылдық аймағымен, солтүстік-шығысында — Ақсу қаласының ауылдық аймағымен, шығысында — Май ауданымен, оңтүстігінде және батысында-Қарағанды облысымен шектеседі.

Сурет 1. Ауданның орналасуының ситуациялық схемасы

1.2. Тұратын халық бойынша ақпарат

Баянауыл ауданы халқының жалпы саны – 24 437 адамды құрайды, соңғы 2 жылда халықтың жыл сайынғы өсімі - шамамен 2-2,5 %.

1.3. Қолданыстағы ұлттық стратегиялық құжаттарға енгізілген коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі іс-шаралар, даму жоспарлары.

Павлодар облыстық мәслихатының 2023 жылғы 19 желтоқсандағы № 92/7 шешімімен бекітілген Павлодар облысын дамытудың 2021 - 2025 жылға арналған бағдарламасына сәйкес мынадай мәліметтерді қамтиды:

Кесте 1. Аймақтағы экологиялық жағдайды жақсарту

№ п/п	Нысаналы индикаторлар	Жауаптыларды	Ақпарат көзі	Өлшем бірлігі	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
					факт	бағалау	жоспар	жоспар	жоспар	жоспар	жоспар
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Халықтың экологиялық өмір сапасына қанағаттану	Облыс әкімінің орынбасары Д. К. Жамбайбек,	Әлеуметтанулық сауалнама	%	-	62,5 (оценка)	66,0	69,5	73,0	76,5	80,0

4	е локализ ацияла нған Тарихи ластану объекті лерінің саны**	ң орынба сары Д. К . Жамба йбек, УНСВР , ДЭ	Әкім. деректе р	ед.	-	-	1	1	1	0	0
---	---	--	-----------------------	-----	---	---	---	---	---	---	---

Жетістік жолдары:

2025 жылға дейін іс-шараларды іске асыру:

- Павлодар қаласында өндірістік қуаты 50 мың тоннаға дейін қоқыс сұрыптау желісін орнату;

- Баянауыл ауданында тазарту құрылыстарын салу;
- өңірде ҚТҚ-ны уақытша сақтауға арналған 45 алаң салу;
- өңірлерде ҚТҚ бөлек жинауға арналған контейнерлер орнату;
- сынаптың тұрақты мониторингін жүргізу;
- атмосфералық ауаның ағымдағы жай-күйі туралы ақпаратты тарату;
- Ертіс өзенінің жер үсті сулары мен түптік шөгінділерін алу және талдау жүргізу;
- аудандарда ҚТҚ полигондарын салу;

Қалдықтарды басқару саласындағы ҚР саясаты ҚР-ның "жасыл" экономикаға көшуі жөніндегі тұжырымдамамен (2013) және "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасымен (2021) айқындалады. Негізгі мақсаттар-атмосфералық ауаның ластануын азайту, қалдықтарды, су ресурстарын және орман шаруашылығын басқару жүйесін жетілдіру.

Стратегиялық құжаттар шығарумен қамту, бөлек жинауды енгізу, Қалдықтарды кәдеге жарату және қайта өңдеу үлесін ұлғайту және тиісінше полигондарда көмілетін қалдықтар көлемін азайту қажеттілігін белгілейді. "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасын іске асырудың 2021 - 2025 жылдарға арналған бекітілген жоспар-кестесіне сәйкес мынадай міндеттер тұр:

Кесте 2. Таза Қазақстан бағыты

Іс-шара 1. Қоқыс таситын көліктер паркін кеңейту (1 қоқыс таситын көлікке 37,5 тонна/жұмыс ауысымы есебінен)

Көрсеткіштің атауы	2021	2022	2023	2024	2025	Дереккөз
1-міндет. Қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен қамтамасыз ету (қамту және бөлек жинау)						ЖАО

<p>Көрсеткіш 1. Е л д і мекендерді қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі қызметтермен қамту: - астаналар, республикалы қ, облыстық ж ә н е аудандық маңызы бар қалалар (88) - кенттер (241) - ауылдар, шаруалар және өзге де қоныстар (2 253)</p>		<p>66,7 100,0 75,0 35,0</p>	<p>73,3 - 80,0 40,0</p>	<p>78,3 - 90,0 45,0</p>	<p>83,3 - 100,0 50,0</p>	<p>ЖАО</p>
<p>Іс-шара 1. Қо қ ы с таситын көліктер паркін кеңейту (1 қо қ ы с таситын көлікке 37,5 тонна/жұмыс ауысымы есебінен)</p>		<p>Нақтылауды талап етеді</p>	<p>Нақтылауды талап етеді</p>	<p>Нақтылауды талап етеді</p>	<p>Нақтылауды талап етеді</p>	<p>ЖАО МЭГПР,</p>
<p>Көрсеткіш 2. 88 қаланы (Астана, республикалы қ, облыстық ж ә н е аудандық маңызы бар қалаларды) б ө л е к жинаумен қамту: - фракциялар бойынша - қалдықтарды ң жекелеген қауіпті</p>	<p>40,0 50,0</p>	<p>60,0 60,0</p>	<p>80,0 75,0</p>	<p>90,0 90,0</p>	<p>100,0</p>	<p>ЖАО</p>

түрлеріне (Медициналық және құрамында сынабы бар, электрондық және тұрмыстық техника)					100,0	
Іс-шара 1. Қалдықтардың фракциялары мен қауіпті түрлері бойынша бөлек жинау бойынша инфрақұрылым құру: - фракциялар бойынша бөлек жинауға арналған контейнерлерді орнату - қауіпті компоненттерді бөлек жинауға арналған контейнерлерді орнату			Нақтылауды талап етеді	Нақтылауды талап етеді	Нақтылауды талап етеді	ЖАО
- қайталама шикізатты қабылдау пункттерін құру			Нақтылауды талап етеді	Нақтылауды талап етеді	Нақтылауды талап етеді	
Іс-шара 2. Қоқыс сұрыптау станцияларын салу: - халық саны 100 мың адамнан асатын қалалар			100%			ЖАО
- халық саны 50-100 мың адам болатын қалалар					80%	

2 АУДАНДАҒЫ КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ

2.1 Өңірдегі коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жай-күйін бағалау

Баянауыл ауданында коммуналдық қалдықтардың пайда болу көздері-жеке үй шаруашылықтары, кеңсе ғимараттары, коммерциялық кәсіпорындар, қоғамдық ұйымдар, балабақшалар, мектептер, ауруханалар, ауыл шаруашылығы субъектілері, сауда мекемелері, базарлар мен базарлар және коммуналдық қалдықтардың пайда болуының басқа да орындары.

Баянауыл ауданында қатты тұрмыстық қалдықтарды сақтау мен сақтаудың негізгі орындары ҚТҚ арнайы полигоны, ал ауылдық елді мекендерде – жинақтағыштар мен ұйымдастырылған қоқыс үйінділері болып табылады. Бүгінгі таңда Баянауыл ауданында 1 ҚТҚ қалдықтарын көму полигоны және әр елді мекенде 32 ұйымдастырылған қоқыс үйіндісі бар. Павлодар облысы Баянауыл ауылының аумағында жалпы ауданы 22,5 га (кадастрлық нөмірі 14-205-067-051 берілген) полигонды орналастыру учаскесі.

Дала жерінде орналасқан бұл полигон экологиялық және санитарлық-эпидемиологиялық нормаларға сәйкес келмейді, тиісті құрылыстармен қоршалмаған. Желді ауа-райы жағдайында қатты тұрмыстық қалдықтар дала бойынша ұшады. Бұл полигонды қалпына келтіру қажет. Осыған байланысты санитарлық-эпидемиологиялық және экологиялық нормаларға сәйкес келетін жаңа ҚТҚ полигонын салу қажеттілігі туындады. Бүгінгі күні "ҚТҚ құрылысы, оның ішінде: ҚТҚ қоймалау учаскесі; шаруашылық аймағы; ҚТҚ оқшаулау үшін топырақты сақтау аймағы" жобалық-сметалық құжаттамасы әзірленіп, бекітілді "жобаның тапсырыс берушісі" Павлодар облысының жер қойнауын пайдалану, қоршаған орта және су ресурстары басқармасы" ММ болып табылады.

Қалдықтардың пайда болуы бойынша Павлодар облысының деректері елдегі ең тұрақсыз динамикамен сипатталады. 2009, 2017, 2018 жылдары пайда болған тұрмыстық қалдықтарды жинаудың жалпы динамикасынан айтарлықтай ауытқулар байқалады. Мәселен, 2010 жылы өсім 325 мың тоннаны құрады, 2017 және 2018 жылдары "күлдырау" 530 мың тоннаны құрады. 117 мың тоннаға дейін. (ал Павлодар қаласы жылына шамамен 150 мың тонна ҚТҚ өндіреді), ал 2019 жылдың өсуі – 531 мың тонна.

Баянауыл ауданында жылына орта есеппен 1750,00 тонна коммуналдық қалдықтар түзіледі, қатты-тұрмыстық қалдықтардың пайда болуы туралы нақты деректер жоқ, себебі білім беруді есепке алу бойынша нашар ұйымдастырылған жұмыс, қабылдаушы аумақта ұйымдастырылған қоқыс үйінділерінің болмауы. Халық қалдықтарды полигондарға өз бетінше шығарумен айналысады, мемлекеттік мекемелер де қалдықтарды өз бетінше шығарумен айналысады.

Кесте 3. ҚР және Баянауыл ауданы бойынша 2021-2023 жж. коммуналдық қалдықтарды жинау (қалыптастыру), қайта өңдеу және көму/ҚТҚ

Атауы	Өлшем бірлік	Жылдар		
		2021	2022	2023
Жинау (түзілу)				
Қазақстан Республикасы	тыс.тонн	3 674,025	3 441,600	4 006,400
Павлодар облысы	тыс.тонн	648,00	670,00	710,00
Баянауыл ауданы	тыс.тонн	1,5	1,6	1,7
Қайта өңдеу				
Қазақстан Республикасы	%	14,9	18,6	21,1
Павлодар облысы	%	23,8	24,0	24,5
Баянауыл ауданы	тыс.тонн	0	0	0
Көму				
Павлодар облысы	тыс.тонн	615, 090	625,120	682, 064
Баянауыл ауданы	тыс.тонн	1,5	1,6	1,7

Ескерту. * Жергілікті атқарушы органдардың ақпаратына сәйкес.

Қалдықтарды басқару тұжырымдамасы "3Rs" деп аталатын ұғымға негізделген - reduce (қысқарту), reuse (қайта пайдалану) және recycling (қайта өңдеу). Ең қолайлы, әрине, шығарындылардың толық алдын алу немесе оларды азайту, содан кейін иерархия бойынша қайта пайдалану, қайта өңдеу, қалдықтарды энергетикалық кәдеге жарату және жою. Кез-келген кәсіпорынның жұмысы сөзсіз өндіріс және тұтыну қалдықтарының (ОПП) пайда болуына алып келеді және оларды орналастыру, кәдеге жарату немесе көму проблемасын тудырады.

Қалдықтарды басқару саласындағы алғашқы заңнамалық құжат 1975 жылғы 15 шілдедегі Еуропалық Одақтың 75/442/ЕЭК директивасы болып табылады, онда қалдықтарды басқару иерархиясы деп аталатын қалдықтармен жұмыс істеу принциптері алғаш рет тұжырымдалған және заңнамалық түрде бекітілген. Халықаралық тәжірибені ескере отырып, қалдықтармен қауіпсіз жұмыс істеу мынадай негізгі қағидаттарға негізделеді (ҚР Экологиялық кодексінің 329-бабы):

* қалдықтардың пайда болуын болдырмау (өндірістің жабық циклін қолдана отырып, олардың мөлшері мен зияндылығын азайту);

* заттардың пайдалы қасиеттері толық алынғанға дейін Қалдықтарды кәдеге жарату (шикізатты қайта пайдалану);

* қалдықтарды қауіпсіз орналастыру;

* қайта өңдеудің оларды орналастырудан басымдығы;

* кәдеге жаратылмайтын қалдықтарды (қауіпті, улы, радиоактивті) шаруашылық айналымнан шығару;

* қалдықтарды халықтың денсаулығына зиян келтірместен және қоршаған ортаға зиян келтірместен орналастыру.

Иерархия қағидатын қолдану кезінде сақтық қағидаты мен орнықты даму қағидаты, техникалық мүмкіндіктер мен экономикалық орындылық, сондай-ақ қоршаған ортаға, адамдардың денсаулығына және елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына әсер етудің жалпы деңгейі назарға алынуы тиіс. Басқару жүйесі қалдықтардың технологиялық циклінің тоғыз кезеңін көздейді: 1 кезең-технологиялық және пайдалану процестерінде, сондай-ақ оларды жою кезеңінде объектілерден пайда болатын қалдықтардың пайда болуы; 2 кезең-иесінің немесе басқа санкцияланған аумақтың аумағында белгіленген орындарда жүргізілуі тиіс қалдықтарды жинау және (немесе) жинақтау; 3 кезең-қалдықтарды сәйкестендіру 4 кезең-белгілі бір критерийлерге сәйкес қалдықтарды сапалық жағынан ерекшеленетін құрамдас бөліктерге сұрыптау, бөлу және (немесе) араластыру; 5 кезең - паспорттау. Қауіпті қалдықтардың паспортын шаруашылық қызметі процесінде қауіпті қалдықтар түзілетін жеке және заңды тұлғалар жасайды және бекітеді; 6-кезең-қалдықтарды сұрыптау кезеңінде олардың тұтастығы мен сақталуын белгіленген әдістермен және құралдармен (ыдысқа немесе басқа ыдыстарға салу арқылы, пакеттеу, брикеттеу арқылы) қамтамасыз етуден тұратын қалдықтарды орау, тиеу, тасымалдау, сақтау, белгіленген орындарда сақтау; 7-кезең-қалдықтарды жинау және тасымалдау. Қойма қалдықтар арнайы контейнерлерге жиналатын белгіленген (санкцияланған) орындарда жүзеге асырылуы тиіс. Қалдықтарды тасымалдау жол бойындағы шығындар мен қоршаған ортаның ластану мүмкіндігін болдырмайтын, сондай - ақ артық тиеу кезінде ыңғайлылықты қамтамасыз ететін арнайы жабдықталған көлікте жүргізілуі тиіс; 8 кезең-қалдықтарды сақтау.

Қалдықтардың түріне байланысты сақтау ашық тәсілмен, шатырдың астында, контейнерлерде, шахталарда немесе басқа да санкцияланған орындарда болуы мүмкін; 9 - кезең-Қалдықтарды кәдеге жарату. Кәдеге жаратудың бірінші кіші кезеңінде ақаулы немесе пайдаланудан шыққан бұйымдарды, олардың құрамдас бөліктері мен

қалдықтарын органикалық және бейорганикалық құрамдас бөліктерді, металдар мен металл қосылыстарын халық шаруашылығында қайта пайдалану үшін қайта өңдеуді (қалпына келтіруді) қамтамасыз ете отырып, әзірлеу (бөлшектеу), балқыту, басқа технологияларды пайдалану жолымен, сондай-ақ жаңадан пайда болған бұйымдарды жоюмен қайта өңдеу жүргізілуі мүмкін қалдықтар. Қауіпті және басқа да қалдықтарды жоюдың технологиялық циклінің екінші кіші кезеңі оларды тиісті полигондарға қауіпсіз орналастыру немесе жою болып табылады.

2.2 Қалдықтарды басқару саласындағы инфрақұрылымның жай-күйі бойынша жалпы мәліметтер

Негізгі проблемалардың бірі-қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату үшін инфрақұрылымның жеткіліксіз дамуы. Қалдықтармен жұмыс істеу проблемалары осы аумақ үшін қажетті инфрақұрылымның болмауына немесе жеткіліксіз дамуына байланысты шешілмеген болып табылады.

Ауданда қалдықтарды жинау және кәдеге жарату жөніндегі ұйымдар жоқ. Жергілікті тұрғындар коммуналдық қалдықтарды ұйымдастыру полигондарына өз бетінше шығарады, пайда болған қалдықтардың көп бөлігін жергілікті тұрғындар өз үй шаруашылықтарында өртейді.

Бағдарлама құрастыру пункттері мен тасымалдау жүйелерін қоса алғанда, инфрақұрылымды жаңғыртуға және салуға қаражат бөлуді көздейді. Сондай-ақ қажетті техниканы сатып алу (3-4 бірлік).

2.3. Морфологиялық құрамы

"2022 - 2031 жылдарға арналған қалдықтарды сақтау лимиттері мен қалдықтарды көму лимиттерінің жобасына" сәйкес коммуналдық қалдықтардың құрамындағы негізгі фракциялар-тамақ қалдықтары, макулатура және пластик (1-сурет). Бұл ретте едәуір бөлігі (24%) тоқыма, ағаш, сүйек, былғары, резеңке, бақша қалдықтары мен көше сметасы, Гигиена құралдары және т. б. кіретін басқа қалдықтарға жатқызылған.

4%

34%

Тағам қалдығы қағаз, картон

Тағам қалдығы қағаз, картон

Тағам қалдығы қағаз, картон

Тағам қалдығы қағаз, картон
Пластик шыны

металдар т.б

металдар т.б

Сурет 1. Морфологиялық құрам

2.4 Жинақтау және бөлек жинау, әкетумен қамту

Баянауыл ауданында коммуналдық қалдықтарды жинау және жинау тұрғындардың күшімен контейнерсіз (бестарсыз) әдіспен жүзеге асырылады. Ауданда контейнерлер жоқ.

Бағдарламада әрбір елді мекенде қалдықтарды жинауды ұйымдастыру үшін контейнерлік алаңдар (бұдан әрі – КП) салу көзделген. КП санитарлық нормаларға сәйкес келуі керек. Мұндай контейнерлерге арналған алаң асфальтталуы және үш жағынан кемінде 1,5 метр биіктікке қоршалуы тиіс. Халық санының аздығына байланысты әр ауданда 33 КП – ауылға 1 КП салу көзделеді. Әрбір КП-да ҚТҚ-ға арналған контейнерлерді, қоқыстарды бөлек жинауға арналған контейнерлерді, атап айтқанда пластик, шыны, күлді орналастыру қажет.

ҚТҚ астындағы контейнерлердің қажетті санын есептеу №3 қосымшада берілген. Есептеулерге сәйкес контейнерлердің жалпы саны 33 дананы құрайды, тиісінше қалдықтарды бөлек жинауға арналған контейнерлер де қалдықтардың әрбір түріне 33 дананы құрайды.

Сондай-ақ, Павлодар облысының Баянауыл ауданында санкцияланбаған қалдықтарды жинайтын орындардың едәуір саны бар, бұл елеулі экологиялық проблема болып табылады.

Рұқсат етілмеген полигондардың пайда болуының негізгі себептері-Қалдықтарды кәдеге жарату үшін ресми орындардың болмауы, жергілікті билік тарапынан бақылаудың әлсіздігі және қалдықтарды басқару Ережелері туралы халықтың хабардарлығының жеткіліксіздігі. Бұл полигондардың көпшілігі коммуналдық және құрылыс қалдықтарын дұрыс пайдаланбау нәтижесінде пайда болады.

Рұқсат етілмеген қоқыстармен күресу үшін Қазақстан Республикасының Экология министрлігі "Е-Kurylys" жүйесін пайдалана отырып, құрылыс қалдықтарының қозғалысын бақылауды күшейтуді, қалдықтарды міндетті түрде бөлек жинауды енгізуді және қалдықтармен жұмыс істеу жөніндегі талаптарды бұзғаны үшін айыппұлдарды ұлғайтуды қоса алғанда, бірқатар шараларды енгізді. Осы шаралар аясында рұқсат етілмеген полигондарды дәлірек анықтау және жою үшін ғарыштық мониторингпен қамтуды ұлғайту жоспарлануда.

Жергілікті билік қоғамдық ұйымдармен және эко-белсенділермен бірлесіп, рұқсат етілмеген полигондарды анықтауға және жоюға бағытталған рейдтер мен ақпараттық науқандар жүргізуде.

Бұл шаралар халықтың экологиялық мәдениетін арттыруға күш салумен қатар, рұқсат етілмеген полигондардың қоршаған ортаға теріс әсерін азайтуға және аудандағы қалдықтарды басқарудың жалпы жағдайын жақсартуға көмектеседі.

2.5. Тасымалдау

Ауданда коммуналдық қалдықтарды жинау және кәдеге жарату бойынша негізгі жұмыс істеп тұрған кәсіпорын сенімгерлік басқаруда коммуналдық қалдықтар полигоны бар "Солтаналин Д.Б" ЖК болып табылады. Алайда полигонның өз техникасы жоқ және халық осы полигонға қалдықтарды өз бетінше жеткізуді жүзеге асырады. Мемлекеттік мекемелер, мектептер, ауруханалар полигонға қалдықтарды шығару үшін жеке көлігі бар жеке тұлғалармен келісімшарт жасайды.

Мамандандырылған техниканың жетіспеушілігі қалдықтарды жинау мен тасымалдаудың маңызды проблемасы болып табылады. Заманауи қоқыс таситын машиналар мен сұрыптау машиналарының жетіспеушілігі қалдықтарды, әсіресе шалғай аудандарда жедел және тиімді басқаруды қиындатады. Жүргізілген есептеулерге сәйкес Баянауыл ауданы үшін қажетті автокөлік саны 4 бірлікті құрайды.

Бағдарламада қоқыс таситын көліктерді сатып алу қарастырылған (4 бірлік). Қоқыс таситын көліктерді қажетті сатып алуды есептеу жөніндегі мәліметтер №3 қосымшада камтылады.

2.6. Сұрыптау және қайта өңдеу

Баянауыл ауданында сұрыпталған қалдықтардың саны туралы нақты деректер жоқ. Негізінен, тұрғындар картонды, қағазды және т.б. үй пештерінде жағу арқылы дербес сұрыптайды және кәдеге жаратады.

Бөлек жиналған пластик, қағаз және картон ірі жинаушыларға немесе тікелей қайта өңдеушілерге тапсырылуы керек. Ауданның облыс орталығынан қашықтығына байланысты қалдықтарды жинау және сұрыптаумен айналысатын кәсіпкерлерге шұғыл қажеттілік бар.

Халықтан электрондық және электр жабдығының (бұдан әрі – ЭЭЖҚ13) қалдықтары жиналмайды, ЭЭЖҚ13 заңды тұлғалардан жиналады және мамандандырылған кәсіпорындарға беріледі. ЭЭЖҚ13 бойынша компаниялар электрондық және электр жабдықтарын, шығын материалдары мен оларды одан әрі кәдеге жарату үшін жинақтаушыларды қайта өңдеумен айналысады. Сондай-ақ, жабдықтар мен компоненттерді қайта пайдалану мүмкіндігі қолданылады. Әдетте, қайта өңдеуге жарамды материалдарды бөлетін, сұрыптайтын және өңдейтін компаниялар жиналған және өңделген қалдықтар туралы есептерін ұсынбайды, сондықтан қалдықтарды қайта өңдеу бойынша қолда бар статистика қалдықтарды қайта өңдеу бойынша нақты деректерді көрсетпеуі мүмкін. Қалдықтарды жинау және қайта өңдеу саласындағы, оның ішінде қалдықтарды жинау және қайта өңдеу жөніндегі шағын және орта бизнес өкілдерімен ақпараттық жұмыс жүргізу жолымен статистиканы жетілдіру қажет.

2.7. Жерлеу

Баянауыл ауданында қатты тұрмыстық қалдықтарды сақтау мен сақтаудың негізгі орындары ҚТҚ арнайы полигоны, ал ауылдық елді мекендерде – жинақтағыштар мен ұйымдастырылған қоқыс үйінділері болып табылады.

Қолданыстағы ҚТҚ полигоны Павлодар облысында орналасқан, Баянауыл ауданы, Баянауыл а.о., Баянауыл а., б/н, "Баянауыл ауданының Баянауыл ауылдық округінің әкімі аппараты" ММ балансында болып табылады, ҚТҚ полигонында қалдықтарды жинақтау лимиті жылына 1698,74 тонна, қалдықтарды көму лимиті жылына 1529,84 тоннаны құрайды. Эмиссияларға рұқсат 2028 жылға дейін жарамды, алайда полигон санитарлық-эпидемиологиялық және экологиялық талаптарға сәйкес келмейді. Осы полигонды рекультивациялауды жүргізу қажет, осыған байланысты "Павлодар облысы Баянауыл ауданы Баянауыл ауылында ҚТҚ үшін полигон құрылысы" РП әзірленді және бекітілді, оған тапсырыс беруші "Павлодар облысының жер қойнауын пайдалану, қоршаған орта және су ресурстары басқармасы" ММ болып табылады. Жерлеу ҚТҚ жобалық қуаты жылына 16430,7 м³ құрайды. ҚТҚ көму полигондарының ең үлкен артықшылығы-өңдеудің басқа әдістерімен салыстырғанда төмен шығындар, сонымен қатар қалдықтардың әртүрлі түрлері мен мөлшерін қабылдаудың "икемділігі" әрқашан қажет, олардың қалдықтарын кетіруге арналған полигон.

Полигонға тұрғын үйлерден, қоғамдық ғимараттар мен мекемелерден, сауда, қоғамдық тамақтандыру кәсіпорындарынан, көше қалдықтарынан, бақша-саябақ аймақтарының қалдықтарынан, құрылыс қоқыстарынан қатты тұрмыстық қалдықтар қабылданады. ҚТҚ полигонында биологиялық, химиялық және эпидемиологиялық қауіпті қалдықтарды, радиоактивті заттар мен қалдықтарды, сондай-ақ құрамында улы заттар, ауыр металдар, жанғыш және жарылғыш ингредиенттер бар өнеркәсіптік кәсіпорындардың қалдықтарын қабылдауға тыйым салынады. Солтаналин Д. Б." ЖК полигонына Баянауыл кентінен қалдықтар шығарылады, қалған ауылдар қалдықтарды санитарлық нормаларға сәйкес келмейтін жабдықталған қоқыс үйінділеріне орналастырады.

2.8. Соңғы үш жылдағы қалдықтармен ағымдағы жағдайдың сандық және сапалық көрсеткіштері

Өндіріс қалдықтарын басқару тәртібі қалдықтарды пайдаланғанға, кәдеге Жаратқанға, жойғанға немесе бөгде ұйымдарға бергенге дейінгі бүкіл қалыптастыру процесін, сондай-ақ өндірістік экологиялық бақылау жөніндегі есепке міндетті қосымша болып табылатын статистикалық есептілікті жасау рәсімін қамтиды.

Тұрғындардың қоқыстың пайда болуы мен өздігінен шығарылуын есепке алмауына байланысты пластикалық қалдықтар, шыны ыдыстар және басқа да қалдықтар сияқты дана бұйымдардың көлемін анықтау мүмкін емес, сандық және сапалық көрсеткіштер қоқыс шығаратын ұйымдардың мәліметтері бойынша тұрмыстық қатты қалдықтардың жалпы көлемін танымал фракциялар бойынша пайыздық бөлу арқылы ұсынылған.

Сонымен қатар, сауалнама барысында ауылдық округтер тұрғындарының үлесіне Қалдықтарды кәдеге жарату түрлері мен тәсілдері анықталды. Бұл деректер осы Бағдарламаның мақсаттары мен міндеттерін айқындау кезінде пайдаланылатын болады. Елді мекендердің тұрғындары күл мен көңдің пайда болуының шамамен көлемін көрсетеді. Бұл ретте, мұндай қалдықтардың 50% - дан астамы тұрмыста тыңайтқыш, тұрмыстық пештерде қатты отын және т. б. түрінде пайдаланылады.

Сандық көрсеткіштер

Баянауыл ауданында соңғы үш жылда ҚТҚ білім беру көлемі туралы деректер жоқ. білім беруді есепке алу бойынша нашар ұйымдастырылған жұмыстарға, қабылдаушы аумақта ұйымдастырылған қоқыс үйінділерінің болмауына байланысты. Халық қалдықтарды полигондарға шығарумен немесе үй пештерінде жағу арқылы өз бетінше кәдеге жаратумен айналысады.

Сапалық көрсеткіштер

Қалдықтардың морфологиялық құрамы келесі санаттарды қамтиды:

* Органикалық қалдықтар (тамақ қалдықтары) жалпы қалдықтардың шамамен 40% құрайды.

* Қағаз және картон-20%.

* Пластик-15%.

* Металл және шыны-10%.

* Басқа қалдықтар (құрылыс, тоқыма және т.б.) - 15%.

2.8.1. Соңғы үш жылдағы динамикадағы қалдықтардың коммуналдық түрлерін басқару жүйесін талдау

Қазіргі уақытта қалдықтарды жинауды, сақтауды, қайта өңдеуді, орналастыруды және кәдеге жаратуды жоспарлау қажет, жұмыстың барлық кезеңдерінде қалдықтарды басқарудың бірыңғай жоспарын әзірлеу қажет. Өндіріс пен тұтыну қалдықтарының барлық пайда болған түрлерінің уақытша сақталуы мен жай-күйін үнемі түгендеу, есепке алу және бақылау қажет. Бірыңғай басқару жүйесінің принциптері келесідей:

1. Пайда болған қалдықтардың қатаң есебін жүргізу. Қалдықтардың өмірлік циклі шеңберіндегі барлық процестерді бақылау, ҚР заңнамасы мен Халықаралық табиғат қорғау стандарттарының талаптарына сәйкес қалдықтарды кәдеге жаратудың оңтайлы жолдарын белгілеу.

2.2 Қалдықтарды жинау және/немесе жинақтау Қазақстан Республикасының нормативтік құжаттарына сәйкес жүзеге асырылады. Қалдықтарды жинау үшін арнайы жабдықталған алаңдар болуы керек және контейнерлердің қажетті саны болуы керек.

3. Барлық түзілетін қалдықтар мамандандырылған зертханаларды тарта отырып, сәйкестендіруден және паспорттаудан өтеді.

4. Қалдықтарды орау және таңбалау.

5. Қалдықтарды тасымалдауды мамандандырылған лицензияланған ұйымдар жүзеге асырады.

6. бүзілетін қалдықтарды жинау және сақтау мамандандырылған контейнерлерге және арнайы жабдықталған алаңдарға жүзеге асырылады.

7. Қалдықтарды қайталама пайдалануды жүргізу не оларды пайдалануға мүдделі жеке және заңды тұлғаларға беру мүмкіндігіне қарай;

8. Қатты тұрмыстық қалдықтарды шығару арнайы жабдықталған полигонда жүзеге асырылады.

9. ҚТҚ-ға жатпайтын қалдықтар орналастыру, кәдеге жарату, залалсыздандыру немесе қайта өңдеу үшін бөгде ұйымдарға беріледі

10. Полигон ҚР заңнамалық талаптарына сәйкес жабдықталады және пайдаланылады. Қалдықтарды басқаруды оңтайландыру мақсатында мамандандырылған кәсіпорындармен өндіріс және тұтыну қалдықтарын одан әрі өңдеу /пайдалану/кәдеге жарату үшін әкетуге алдын ала шарттар жасасу ұйымдастырылды, бұл қоршаған орта компоненттерінің ластануын азайтады немесе толығымен жояды. Шарт бойынша шығарылғаннан кейін мынадай түзілетін қалдықтар қайта өңдеуге жатады:

- металл сынықтары және дәнекерлеу электродтары.
- пайдаланылған майлар бөлшектерді майлау үшін өндірісте қайта пайдаланылады.
- картон және қағаз

- шыны
- тоқыма
- ағаш

- ҚТҚ шарт бойынша ҚТҚ полигонына шығарылады. Кәсіпорындардың аумағында уақытша жиналатын қалдықтардағы заттар жер асты сулары мен топырақтарға қоныс аудара алмайды, өйткені олардың тиісті сақталуы қамтамасыз етіледі. Қалдықтарды беру қалдықтар паспортының көшірмесін қоса бере отырып, қабылдау-беру актісімен ресімделеді. Қалдықтардың пайда болуы және олардың қозғалысы туралы мәліметтер " қалдықтардың түзілуін және орналастырылуын есепке алу"журналына енгізіледі.

Соңғы үш жылдағы қалдықтарды басқару жұмыстарының негізгі нәтижелері оларды мердігер компанияларға толығымен жою болып табылады.

Баянауыл ауданының орташа тұрғыны жылына 0,3 м³ тығыздығы 0,25 құрайды. Ауданның 24 437 тұрғынын ескере отырып, қалдықтардың пайда болуының жалпы жылдық мөлшері шамамен 1832,77 тоннаны құрайды деп қорытынды жасауға болады.

Қатты тұрмыстық қалдықтардың түзілуін есептеу:

Тұрмыстық қалдықтардың пайда болуының үлес нормасы-бір адамға жылына 0,3 м³ (қалдықтардың тығыздығы – 0,25 т/м³), аудан тұрғындарының саны – 24 437 адам.

$$M_{обг} = 0,3 \times 24\,437 \times 0,25 = 1832,77 \text{ т/жыл}$$

Қалдықтардың пайда болу динамикасы сонымен қатар тауарлар мен қызметтерді тұтыну өскен жазғы кезеңде ең жоғары мәндер болатынын көрсетеді. Қыс айларында, керісінше, жазғы кезеңмен салыстырғанда қалдықтардың түзілу көлемінің 10-15% - ға төмендеуі байқалады. Қалдықтарды басқаруды дәл талдау және жоспарлау үшін тек көлемді ғана емес, сонымен қатар органикалық қалдықтарды, қағазды, пластикті, металды және әйнекті қамтитын қалдықтардың құрамын да ескеру қажет. Бұл деректер оларды сұрыптау, қайта өңдеу және кәдеге жарату бойынша тиімді шараларды әзірлеуге мүмкіндік береді, бұл әсіресе қоршаған ортаға теріс әсерді азайту және қайта өңдеу деңгейін арттыру үшін маңызды.

Осылайша, Павлодар облысының Баянауыл ауданында қалдықтардың пайда болу жылдамдығын талдау көрсетеді

2.8.2. Коммуналдық қалдықтардың қауіпті компоненттері

Құрамында сынап бар қалдықтар

ҚСК жинаудың жолға қойылмаған жүйесіне және халықтың сана-сезімі мен тәртіптілігінің жеткіліксіздігіне байланысты қауіпті қалдықтардың ҚТҚ контейнерлеріне түсу проблемасы бар, бұл экологиялық тәуекелдерге әкеп соғады.

ҚР ЭК сәйкес қалдықтар санатына өткен материалдар мен өнімдерге, оның ішінде құрамында сынап бар қалдықтарға қойылатын талаптар қалдықтардың жекелеген түрлерін басқару саласындағы ұлттық стандарттарда белгіленеді.

Мамандандырылған ұйымды таңдауға, мамандандырылған контейнерлерге қызмет көрсетуге, оның ішінде құрамында сынап бар шамдар мен қуат көздерін тасымалдауға

және өңдеуге байланысты шығындар бюджет қаражаты есебінен жабылуы керек. Мамандандырылған ұйымды таңдау үшін конкурс (тендер) өткізу қажет, таңдалған компанияның лицензиясы болуы және белгіленген барлық талаптарға сай болуы тиіс

Электр және электрондық жабдықтардың қалдықтары

Баянауыл ауданында Заңды және жеке тұлғаларда түзілетін электр және электрондық жабдықтардың (бұдан әрі - ЭЭҰ) қалдықтарын басқару жүйесі жоқ. Әдетте, жеке тұлғаларда пайда болған ЭЭҰ ҚТҚ контейнерлеріне шығарылады, содан кейін қоқыс шығаратын ұйымдар ҚТҚ полигонына шығарылады, онда олар көміліп, қоршаған ортаға зиян келтіреді. Заңды тұлғалардан ЭЕҰ жинау жүйесі де жолға қойылмаған.

ҚР ЭК 365-бабына сәйкес коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері (ЭЭЖҚ, құрамында сынабы бар қалдықтар, батареялар, аккумуляторлар және басқа да қауіпті компоненттер) бөлек жиналып, мамандандырылған кәсіпорындарға қалпына келтіруге берілуге тиіс екені анықталды. Ауданда ЭЭЖҚ жинау және қайта өңдеу бойынша деректерді есепке алу жүйесі де жолға қойылмаған.

Осылайша, биологиялық ыдырайтын коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды ынталандыру және оларды қалпына келтіру, соның ішінде компосттау және тамақ қалдықтарын көмуге тыйым салу талаптарының сақталуын бақылау жөніндегі жұмысты күшейту қажет.

Құрылыс қалдықтары

Халықтың құрылыс қалдықтары ҚТҚ-ның жалпы ағынында жиналады және қолданыстағы полигонға көмуге түседі.

2021 жылдан бастап құрылыс қалдықтарын көмуге тыйым салынды. ҚР ЭК сәйкес жылжымайтын объектілерді салуды немесе жөндеуді жүзеге асыратын жеке тұлғалар құрылыс қалдықтарын ЖАО ұйымдастырған арнайы орындарға дербес әкетуді жүргізеді.

ЖАО құрылыс қалдықтарын шығару үшін арнайы орындар ұйымдастыруы қажет.

Тамақ қалдықтары

Халықтың тамақ қалдықтары ҚТҚ-ның жалпы ағынында жиналады және қолданыстағы полигонға көмуге жіберіледі. Ауданда тамақ қалдықтарын бөлек жинауға арналған контейнерлер жоқ. 2021 жылдан бастап тамақ қалдықтарын көмуге тыйым салынды.

Осылайша, биологиялық ыдырайтын коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды ынталандыру және оларды қалпына келтіру, соның ішінде компосттау және тамақ қалдықтарын көмуге тыйым салу талаптарының сақталуын бақылау жөніндегі жұмысты күшейту қажет.

2.8.3. Коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау бойынша қорытындылар

Баянауыл ауданында коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау қорытындысы бойынша ауданда коммуналдық қалдықтарды жинау және әкетумен халықты қамту қамтамасыз етілмегені анықталды.

Коммуналдық қалдықтарды бөлек жинау, сұрыптау, қайта өңдеу және көму процестері жетілдіруді қажет етеді.

Бағдарлама шеңберінде коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру және мынадай проблемалық мәселелерді шешу қажет:

- * Контейнерлік алаңдардың болмауы
- * Контейнерлердің болмауы;
  - * Халықты барлық жерде бөлек жинаумен қамтамасыз ету үшін қайталама ресурстарды бөлек жинауға арналған контейнерлердің болмауы;
  - * Тұрғындарда коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін (ҚСБҚ, ЭЭЖҚ, Медициналық және т. б.) жинау жүйесінің болмауы;
  - * Биологиялық ыдырайтын (тамақ) қалдықтарды бөлек жинаудың болмауы;
  - * Ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын жинау және тасымалдау жүйесінің болмауы;
  - * Қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы халықтың хабардарлығы мен мәдениетінің төмендігі;
  - * Коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару қызметтеріне халықтың наразылығы мен наразылығы;
  - * Жабдықтар мен жабдықтардың болмауы;
  - * Қолданыстағы сұрыптау желілерінің болмауы;
  - * Қалдықтарды сұрыптаусыз көму;
  - * Құрылыс және тамақ қалдықтарын қайта өңдеудің болмауы;
  - * ҚТҚ-ны терең өңдеу бойынша қуаттардың болмауы, соның арқасында полигонға көмуге жіберілетін қалдықтардың көлемін азайтуға болады;

2.9. Коммуналдық қалдықтарды басқару секторындағы күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін талдау

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін объективті талдау үшін оның күшті және әлсіз жақтарын, сондай-ақ бар мүмкіндіктер мен қауіптерді нақты анықтау қажет.

Кесте 4. Күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін талдау

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
КТҚ шығару қызметтерімен халықты қамту деңгейі; Мск құрылысы бойынша жұмыс; ЖАО-ның бизнеспен, ҚШМ-мен, халықпен өзара іс-қимылы;	ҚТҚ жинауға, әкетуге, қайта өңдеуге және көмуге арналған төмен тарифтер; Тарифтер бойынша абоненттік берешек; Биологиялық ыдырайтын (тамақ), ҰКҚ, құрылыс қалдықтарын және ЭЭҰ бөлек жинау жүйесінің болмауы; Қалдықтарды қайта өңдеудің төмен үлесі; Қалдықтарды сұрыптаусыз көму;

Жаңа карталарды сау.	Полигонның жиі жануы; Қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы халықтың хабардарлығы мен мәдениетінің төмендігі.
Мүмкіндіктер	Қауіптер
Бизнестің ҚТҚ жинау және өңдеу жүйесін дамытуға қызығушылығы; Қазіргі заманғы технологиялардың болуы, тамақ қалдықтарын компосттауға, құрылыс қалдықтарын қайта өңдеуге арналған қондырғылардың кең ассортименті және т. б.; Биологиялық ыдырайтын (тамақ) және құрылыс қалдықтарын өңдеу бойынша бизнесті бөлек жинауды енгізу және дамыту бөлігінде үлкен әлеуеттің болуы; Ауданның көрші елдердің мемлекеттік шекарасына жақын орналасуы, көрші елдерден Қайталама шикізатқа сұраныстың үлкен мүмкіндіктері; Халықтың бөлек жинауға дайындығы.	ЖАО қызметінің ҚР ЭК талаптарына сәйкес келмеуі; ҚТҚ полигонының толып кетуі, оның экологиялық және санитарлық нормаларға сәйкес келмеуі; Қоршаған ортаға және Ақтау Аудансы халқының денсаулығына теріс әсер ететін атмосфераға шығарындылар; Аудандағы қалдықтарды басқару жүйесіне халықтың наразылығы мен наразылығы; ЖАО стратегиялық жоспарын орындамау; ЖАО қызметінің тиімділігін жыл сайынғы бағалаудың сәйкес келмеуі.

Коммуналдық қалдықтарды қалыптастыру және жинақтау жөніндегі нормативтік база

ҚР қалдықтарды басқару саласындағы саясаты

Қалдықтарды басқару саласындағы ҚР саясаты ҚР-ның "жасыл" экономикаға көшуі жөніндегі тұжырымдамамен (2013) және "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасымен (2021) айқындалады.

Коммуналдық қалдықтарды басқарудың ұтымды және экологиялық қауіпсіз жүйесін ұйымдастыруға экологиялық заңнаманың талаптары

Жергілікті атқарушы органдардың коммуналдық қалдықтарды басқарудағы құзыреті

Коммуналдық қалдықтарға қойылатын талаптарды белгілейтін негізгі құжаттар 2021 жылы қабылданған ҚР ЭК, коммуналдық қалдықтарды басқару Қағидалары 9, қалдықтарды бөлек жинауға, оның ішінде техникалық, экономикалық және экологиялық орындылығын ескере отырып, міндетті түрде бөлек жинауға жататын қалдықтардың түрлеріне немесе топтарына (түрлерінің жиынтығына) қойылатын Талаптар, қалалар мен аудандарды абаттандыру қағидалары болып табылады. Павлодар облысының елді мекендері 11.

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі басқа субъектілердің талаптары мен міндеттемелері

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі ҚЖК талаптары мен міндеттемелері:

ҚР ЭГжТРМ-ге қызметті жүзеге асырудың басталуы туралы хабарлама беру

Арнайы жабдықталған көлік құралдарын пайдалану

ҚТҚ иелерімен шарттар жасасу (Халықпен орталықтандырылған жүйе кезіндегі жария шарттар);

ҚТҚ қайта өңдеуді немесе көмуді жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілерімен шарттар жасасу;

Жеке жиналған қалдықтар (фракциялар, түрлер) үшін шығарудың жекелеген кезеңділігін анықтау;

Бұдан әрі пайдалануға жарамсыз контейнерлерді жөндеуді және ауыстыруды ұйымдастыру және контейнерлер мен контейнерлік алаңдарды жуу мен дезинфекциялауды қамтамасыз ету жөніндегі шаралар;

Қалдықтарды арнайы техникаға бөлек жинауға арналған контейнерлерді түсіру кезінде төгілген қоқыстарды жинау.

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі халықтың және заңды тұлғалардың талаптары мен міндеттемелері:

Жария шарттар негізінде қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесін пайдалану;

Қалдықтарды бөлек жинау үшін жасалған шарттарға сәйкес қалдықтарды түрлері немесе топтары бойынша бөлуді қамтамасыз ету;

ЖАО ұйымдастырған арнайы орындарға құрылыс қалдықтары мен ҮКҚ-ны өз бетінше әкету;

Тұрғын үйлерде немесе жеке тұрған ғимараттарда қызметін жүзеге асыратын заңды тұлғалар мен дара кәсіпкерлердің (ЖК) қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесін пайдалану кезінде ЖАО-ның белгілі бір учаскелеріне қызмет көрсететін, яғни конкурсты жеңіп алған ҚЖК-мен шарттар жасасу міндеті;

Қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесіне жатпайтын жеке тұрған ғимараттарда қызметін жүзеге асыратын заңды тұлғалар мен ЖК-нің қызметтің басталғаны туралы хабарлама берген және ҚР ЭГЖТМ рұқсаттары мен хабарламалар тізіліміне енгізілген ҚЖК-мен шарт жасасу міндеті;

ҚТҚ-ны өз бетінше әкету кезінде заңды тұлғалар мен ЖК-нің ҚТҚ-ны қайта өңдеуді немесе көмуді жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілерімен шарттар жасау міндеті

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі пәтер иелері мен компания басқарушыларының бірлестіктеріне қойылатын талаптар:

Контейнерлік алаңдарды, ҮКҚ-ны сақтауға арналған арнайы алаңдарды, сондай-ақ аумағында контейнерлік алаңдар орналасқан заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлердің (мүлік иелерінің бірлестіктері, басқарушы компаниялар, қызмет көрсететін ұйымдар және т. б.) іргелес аумағын ұстау;

Қыс мезгілінде халық үшін жағдай жасау және мамандандырылған көлік құралдарының жұмысы мақсатында контейнерлерге кіреберістер мен кіреберістерді қардан және мұздан тазартуды ұйымдастыруды қамтамасыз ету.

Қалдықтарды көму полигондарына қойылатын талаптар:

Пластмасса, макулатура, картон және қағаз қалдықтарын, ҚСК, шыны ыдыстар, шыны тұсқағаздар, ЭЭЖК, литий және қорғасын-қышқылды аккумуляторлар, құрылыс,

медициналық, тамақ және сұйық қалдықтарды, қабылдау критерийлерін қанағаттандырмайтын қалдықтарды көмуге тыйым салу;

ҚТҚ алдын ала сұрыптаусыз көмуге тыйым салу;

Полигонға түскенге дейін полигонда көмуге арналған қалдықтардың саны мен қауіпті қасиеттерін азайтуды қамтамасыз ету;

Қалдықтарды жинақтауға немесе көмуге арналған арнайы белгіленген орындардан тыс жерде сақтауға тыйым салу;

Қабылдау критерийлерін орындау мақсатында қалдықтарды араластыруға тыйым салу;

Полигон операторының биологиялық ыдырайтын қалдықтарды көму көлемін қысқарту және қоқыс газын жинау және кәдеге жарату жүйелерін орнату арқылы полигондағы метан шығарындыларын азайту жөнінде шаралар қабылдау қажеттілігі;

ҚТҚ полигондарында фильтрат пен қоқыс газын жинауға және бұруға арналған жүйенің, шығарындыларды мониторингілеу жүйесінің (қоқыс газы) болуы;

Құрылыс полигондарында сүзгіге қарсы экранның болуы;

Полигонда олардың қоршаған ортаға теріс әсерінің алдын алу үшін депозиттелген қалдықтарда түзілетін сүзінді және сарқынды суларды мониторингілеу жүйесінің болуы;

ҚР ЭК талаптарын орындау қамтамасыз етілмейтін ҚТҚ полигонын пайдалануға тыйым салу.

2.9.1. Баянауыл ауданы бойынша коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормалары

2023 жылы Павлодар облысы Баянауыл ауданы әкімдігінің 2023 жылғы 5 желтоқсандағы № 231/12 қаулысымен Баянауыл ауданы бойынша коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын есептеу ережесі бекітілді. Қалдықтарды басқарудың 2025 жылға арналған бағдарламасында қалдықтардың пайда болуы мен жинақталу нормаларының есептеулерін жүргізуге шарт жасасу жөніндегі іс-шаралар көзделген.

Коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормалары тұрғын үй қорының барлық объектілері үшін, тұрғын емес үй-жайлар үшін бөлек белгіленеді. Коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын айқындау есептік бірлікке жинақталу көлемін кейіннен есептей отырып, заттай маусымдық өлшеулер жүргізу жолымен жүргізіледі. Заттай өлшеулер жүргізу үшін коммуналдық қалдықтарды жинауды және әкетуді жүзеге асыратын ұйыммен бірлесіп, Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес нысандар бойынша тұрғын үй қорының және тұрғын емес үй-жайлардың коммуналдық паспорттарын жасау қажет, оған уақыт қажет.

Маусымдық өлшеулер жүргізілгеннен кейін "бөлім" мемлекеттік мекемесі

Баянауыл ауданы экономикасының нақты секторының" деректерін (массасын, көлемін) Қағидаларға 5-қосымшаға сәйкес нысан бойынша коммуналдық

қалдықтардың пайда болуы мен жинақталуының жиынтық жылдық ведомосіне енгізеді . Осыдан кейін ғана мемлекеттік органдарда одан әрі бекіте отырып, коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларының есебін қалыптастыру қажет.

2.10. Баянауыл ауданы бойынша қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге арналған халық үшін тарифтер

Коммуналдық қалдықтарды жинау, сұрыптау және әкету жөніндегі ұйымдардың болмауына байланысты Баянауыл ауданының тұрғындары үшін қалдықтарды әкетуге тарифтер жоқ.

2.11. Коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы кәсіпкерлік субъектілерін ынталандыру және қолдау жөніндегі іс-шаралар

Жеке кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау түрлі мемлекеттік бағдарламалар арқылы іске асырылады. Мемлекеттік бағдарламаларды іске асыруды мемлекеттік қолдау шараларын іске асыруға уәкілетті ұлттық даму институттары жүзеге асырады. Оларға мыналар жатады

"Қазақстандық индустрия және экспорт орталығы" АҚ

"Даму" кәсіпкерлікті дамыту қоры " АҚ

"KAZAKH INVEST "ұлттық компаниясы" АҚ және басқалар.

Сондай-ақ қалдықтарды басқару саласына мақсатты қолдау бар. "EcoQolday кәсіпкерлерді қолдау бағдарламасы ӨКМ операторының функцияларын "Жасыл Даму" АҚ-ға берген сәттен бастап 2 жыл бойы жұмыс істемеді." Атамекен" ҰКП ҚР Экология және табиғи ресурстар министрлігімен бірлесіп, Министрліктің ведомстволық бағынысты ұйымына кәсіпкерлік субъектілерінің атына ақша жіберуге мүмкіндік беру бөлігінде Экологиялық кодекске өзгерістер енгізу бойынша жұмыс жүргізілді. ҚР Экология және табиғи ресурстар министрлігі мен "Жасыл Даму" АҚ "өндірушілерден және импорттаушылардан оның банктік шотына қалдықтарды жинауды, тасымалдауды , қайта пайдалануға дайындауды, сұрыптауды, өңдеуді, қайта өңдеуді, залалсыздандыруды және (немесе) кәдеге жаратуды ұйымдастыруға түскен өндірушілердің (импорттаушылардың) кеңейтілген міндеттемелері операторының ақшаны жіберу қағидаларын" әзірледі. өндірушілердің (импорттаушылардың) кеңейтілген міндеттемелері төлемдер жолымен қолданылатын өнімнің (тауарлардың) тұтынушылық қасиеттері жоғалғаннан кейін пайда болады".

3. ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МАҚСАТТАРЫ, МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРІ

Мақсаты мен міндеттері

Бағдарламаның мақсаты Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру және Баянауыл ауданының тұрғындары үшін қалдықтарды жинау және шығару бойынша көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру болып табылады .

Бағдарламаның Міндеттері:

Аудан тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі қызметтермен толық қамтуды қамтамасыз ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту;

Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру;

Коммуналдық қалдықтарды өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту, оның ішінде ерекше (тамақ, Құрылыс және ірі габаритті қалдықтар, ЭЕҰ және т. б.);

Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету;

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу мәселелері бойынша халықтың мәдениеті мен хабардарлығын арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту.

Нысаналы көрсеткіштер

Осы бағдарлама шеңберінде Баянауыл ауданының коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру бойынша нысаналы көрсеткіштер белгіленді (9-кесте). 1-қосымшада бағдарлама көрсеткіштерінің мониторингінә бірыңғай тәсілді қамтамасыз ету мақсатында осы Бағдарламада белгіленген көрсеткіштерді айқындау әдістемесі ұсынылған.

Кесте 5. 2024 - 2026 жылдарға арналған халықты қалдықтарды жинау және әкету, қайта өңдеу және көмумен қамту жүйесін жетілдіру жөніндегі нысаналы көрсеткіштер.

№	Мақсатты көрсеткіштер	Ағымдағы жағдай (2022-2023)	2024	2025	2026
1	Аудан тұрғындарын ҚТҚ жинау және әкетумен қамту	94,6 % (6мес.2022)	100%	100%	100%
2	Бөлек алыммен қамту: - фракциялар бойынша құрғақ және дымқыл - қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлеріне Медициналық және құрамында сынабы бар, электрондық және тұрмыстық техника) -	19,1% (9мес.2022)	60% 60%	70% 70%	80% 80%

3	Қайта өңдеу және кәдеге жарату үлесі	7,2%(2021)	20%	26%	32%
4	ҚТҚ (білім көлемінен) Қанағаттану деңгейі халықтың экологиялық өмір сапасы	49,1%(2021) 55,3%(2022)	61,5%	73,8%	86,1%

4. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ, ҚОЙЫЛҒАН МАҚСАТТАРҒА ҚОЛ ЖЕТКІЗУ ЖОЛДАРЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ ШАРАЛАР

4.1 Аудан тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен толық қамтуды қамтамасыз ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі шаралар;

Коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту үшін мынадай шараларды орындау қажет:

тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен 100% қамту;

бәсекелестік негізде ұзақ мерзімді келісімшарттар жасасу және конкурстар өткізу;

экономикалық негізделген тарифтерді бекіту;

тарифтің жиналуын арттыру;

қалдықтарды жинауға арналған контейнерлік алаңдарды санитарлық нормаларға сәйкес келтіру. Жиналатын қалдықтардың көлемі мен ерекшелігіне қарай жаңа контейнерлерді ауыстыру және орнату. Қоқыс таситын көліктер паркін және басқа да қажетті техниканы жаңарту.

Ұзақ мерзімді келісімшарттар жасасу және бәсекелестік негізде конкурстар өткізу

ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтердің сапасын арттыру үшін коммуналдық қалдықтарды басқаруға бәсекелестік негізде ұзақ мерзімді келісімшарттар жасасу қажет.

Нарыққа қатысушыларды айқындау бойынша конкурс (тендер) өткізу кезінде ЖАО ҚР ЭК және коммуналдық қалдықтарды басқару қағидаларына сәйкес ЖАО үшін талаптарды белгілейтін болады.

ТҚ жинау және тасымалдаумен арнайы мамандар айналысуы керек.

ҚШМ таңдау кезіндегі негізгі талаптардың бірі-ҚР ЭГЖТРМ тізілімінде ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі компанияның болуы, яғни қызметті жүзеге асырудың басталғаны туралы хабарлама беру. Қауіпті емес қалдықтарды жинау, сұрыптау және тасымалдау жөніндегі қызметті жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері "Рұқсаттар және хабарламалар туралы"ҚР Заңына сәйкес ҚР ЭГЖТРМ қызметіне кірісу туралы хабарлама беруге міндетті. Хабарламалық тәртіпке сәйкес келмейтін ҚШМ конкурса қатыса алмайды және ҚТҚ жинау және әкету бойынша қызметтер көрсете алмайды,

өйткені қауіпті емес қалдықтарды жинау, сұрыптау және тасымалдау жөніндегі қызметті ҚР ЭГЖТРМ хабарламасынсыз жүзеге асыруға тыйым салынады.

Егер компания қауіпті қалдықтармен жұмыс істесе, онда қызметті жүзеге асыруға лицензия болуы керек.

Экономикалық негізделген тарифтерді бекіту

Ауданда коммуналдық қалдықтарды басқарудың ұтымды жүйесін одан әрі дамыту үшін тарифтерді есептеу және бекіту қажет. Белгіленген тарифтер қазіргі заманғы шындықтар мен инфляциялық процестерді ескере отырып, қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге мамандандырылған ұйымдардың шығындарын жабуы керек.

Жиналатын қалдықтардың көлемі мен ерекшелігіне қарай контейнерлік алаңдарды санитариялық нормаларға сәйкес келтіру, жаңа контейнерлерді ауыстыру және орнату

Жеке құрылыс аудандарында:

* арнайы контейнерлерді орнатыңыз;

* қалдықтарды шығару үшін үлкен көлемді және жоғары қысу қабілеті бар қоқыс таситын көліктерді пайдаланыңыз.

Құрылыс және КП санитарлық нормаларына сәйкес келтіру үшін мынадай іс шаралар орындалатын болады:

-Үй иелерінің, ұйымдардың, мәдени-бұқаралық мекемелердің, демалыс аймақтарының аумағында көлік үшін кіреберістері бар қалдықтарды жинауға арналған контейнерлерді орналастыру үшін арнайы алаңдар бөлінсін. Алаңды қатты жабынмен орналастыруға және қалдықтарды желмен тарату (тарату) мүмкіндігін болдырмайтын, бірақ кемінде 1,5 м биіктікке дейін үш жағынан қоршауға.

-Контейнерлік алаң тұрғын және қоғамдық ғимараттардан, балалар объектілерінен, спорт алаңдарынан және халықтың демалыс орындарынан кемінде 25 м қашықтықта орналастырылсын. Қалыптасқан құрылыс аудандарында, санитариялық алшақтықтарды сақтау мүмкіндігі болмаған кезде, қашықтықтар ЖАО-ның, халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік органның аумақтық бөлімшелерінің, объектілердің меншік иелерінің және Коммуналдық қалдықтарды тасымалдау шығындарын азайту үшін белгіленген санитарлық және табиғатты қорғау талаптарына сәйкес келетін қалдықтарды шығарудың минималды жиілігі қабылданады.

- Шығару жиілігін белгілеу кезінде коммуналдық қалдықтардың түзілу көлемін, олардың морфологиялық құрамын, жинау үшін қолданылатын контейнерлердің түрі мен санын (контейнерлер арқылы жинау кезінде) назарға алу қажет.

Қалдықтарды контейнерлерде 0°C және одан төмен температурада сақтау мерзімі – үш тәуліктен аспайды, оң температурада - бір тәуліктен аспайды.

Жаңа контейнерлерді ауыстыру және орнату жиналатын қалдықтардың көлемі мен ерекшелігіне және оларды сақтау мерзіміне байланысты жүргізіледі. Контейнерлерді жаңарту кезінде заманауи еуроконтейнерлерді сатып алу жоспарлануда.

Пластмасса, қағаз және картон қалдықтары көліктің барлық түрлерімен тасымалданады. Шыны ыдыстың қалдықтары бүлінуді болдырмауға бағытталған шараларды қабылдай отырып, көліктің кез келген түрімен тасымалданады. Шыны ыдыстың қалдықтарын тасымалдау, тиеу және түсіру кезінде олардың сақталуын, механикалық әсерлерден қорғалуын қамтамасыз ететін шаралар қабылдау қажет.

Осы бағдарлама шеңберінде ҚТҚ үшін контейнерлер сатып алу жоспарлануда, есептік деректерге сәйкес - жылына 33 дана. Әрбір елді мекенде контейнерлік алаңдар салу (33 дана), оларды санитарлық нормалар мен заңнама талаптарына сәйкес келтіру. Қалдықтарды бөлек жинауға арналған контейнерлерді сатып алыңыз және орнатыңыз, атап айтқанда пластикалық бөтелкелер, шыны, күл. Бөлек жинауға арналған контейнерлердің жалпы саны – пластик үшін 33 дана, әйнек үшін 33 дана және күл жинау үшін 33 дана.

Сондай-ақ, қоқыс таситын көліктерді сатып алу қажет, қалдықтарды әкетуге арналған арнайы көлікпен нормативтік қамтамасыз ету Баянауыл ауданында 4 бірлікті құрайды.

Қоқыс таситын көліктерді сатып алу МҚҰ қаражаты және жеке инвестициялар есебінен жүзеге асырылатын болады.

4.2. Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру жөніндегі шаралар

Бөлек жинау жүйесін жетілдіру үшін мынадай шараларды орындау қажет:

- барлық КА-да ҚТҚ құрғақ фракциясын бөлек жинауға арналған контейнерлерді орнатуды қамтамасыз ету және қайталама шикізатты бөлек шығаруды қамтамасыз ету;
- коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыру;
- арнайы орындарды ұйымдастыру және ҮКҚ мен халықта түзілетін құрылыс қалдықтарын тасымалдау үшін мамандандырылған компанияны айқындау;
- ҚТҚ бөлек жинау жүйесін дамытуға халықты көбірек қамту.

Барлық КА-да ҚТҚ құрғақ фракциясын бөлек жинауға арналған контейнерлерді орнатуды қамтамасыз ету және қайталама шикізатты бөлек шығаруды қамтамасыз ету. Қалдықтарды бөлек жинауға қойылатын талаптарға сәйкес (ҚР ЭГЖТРМ М. А. 2021 жылғы 2 желтоқсандағы № 482 бұйрығы, 8-тармақ) ЖАО мыналарды қамтамасыз етеді:

- халық санына, қалдықтардың жинақталу нормаларына, оларды сақтау мерзімдеріне және басқа да қажетті факторларға сүйене отырып айқындалатын контейнерлік алаңдарда бөлек жинауға арналған контейнерлердің қажетті санын (кемінде 2) орнату.

КА-да, кем дегенде, қалдықтар құрғақ және дымқыл фракцияларға бөлінуі керек. Құрғақ фракция қағаздан, картоннан, металдан, пластиктен және шыныдан тұрады. Ылғал фракция тамақ қалдықтарынан, органикалық заттардан, аралас қалдықтардан және үй шаруашылығының қалдықтарына ұқсас табиғаты мен құрамы бойынша қалдықтардан және т. б. тұрады.

Пластмассаны, қағазды және әйнекті бөлек жинауды енгізу үшін барлық КА-да құрғақ фракцияға арналған контейнерлер орнатылады.

Қалдықтарды бөлек жинауға арналған әрбір контейнер, оның ішінде қазақ және орыс тілдерінде таңбаланатын болады:

- қалдықтардың жиналатын түрі (фракциясы) туралы ақпараттық жапсырма/жазба;
- контейнер иесі туралы деректер (атауы, телефоны);
- контейнерге қызмет көрсететін ұйымдар.

Түсті контейнерлерге таңбалау қолданылған жағдайда, ол қарама-қарсы түспен орындалады.

Контейнерлер саны білім беру және жинау көлеміне, түгендеу нәтижелері мен тұратын адамдар санына сәйкес әр алаң үшін жеке есептелетін болады.

Бөлек жинау жүйесін дамыту кезінде бөлек жиналған қалдықтардың қалдықтарды басқарудың барлық келесі кезеңдерінде араласпауын қамтамасыз ету қажет. Сондай-ақ, қалдықтардың әр санаты (фракциясы, түрі) үшін олардың шығарылу жиілігін анықтау қажет.

Қайталама шикізатты бөлек әкету жөніндегі талаптар ҚШМ-мен жасалатын шарттарға енгізілетін болады.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыру

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыру қалдықтардың қауіпті түрлерін: ҚСҚ, ЭЭЖҚ, химиялық қоректендіру көздері, халық аккумуляторларын бөлек жинауды, тасымалдауды және қайта өңдеуді қамтамасыз ету үшін мердігер ұйымды таңдауға арналған конкурс ұйымдастыруға негізделетін болады.

ҚТҚ жалпы ағынындағы қалдықтардың бұл түрлері полигонға түседі, топырақты, суды және ауаны токсиндермен, ауыр металдармен, тұрақты органикалық ластағыштармен ластайды, осылайша адамдардың денсаулығы мен қоршаған ортаға айтарлықтай зиян келтіреді

ҚР ЭК 365-бабының 6-тармағына сәйкес коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері бөлек жиналып, мамандандырылған кәсіпорындарға қалпына келтіруге берілуі тиіс.

Экологиялық заңнаманың талаптарын орындау үшін ЖАО коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін бөлек жинау, тасымалдау және қалпына келтіру қызметтерін көрсету үшін мердігер ұйымды айқындау үшін конкурс (тендер)

өткізу арқылы экологиялық заңнаманың және ұлттық стандарттардың талаптарына сәйкес тұрғындардан коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау жүйесін ұйымдастыруы қажет.

Құрамында сынап бар қалдықтар

ҚР СТ 1513 ресурс үнемдеу талаптарына сәйкес тұрғындардан ҚСҚ жинау жүйесін ұйымдастыру үшін. Технологиялық циклдің барлық кезеңдерінде қалдықтарды өңдеу. ҚСҚ-ны қайта өңдеудің жіктелуі мен әдістері. ЖАО негізгі ережелерін жүзеге асырады:

- халықта пайда болған ҚСҚ жинау үшін орнатылатын арнайы әмбебап контейнерлерді орнату мен оларға қызмет көрсетуді бақылау;

- кондоминиум объектісін басқару органдарының қызметін бақылау және ұйымдастыру, олар арнайы әмбебап контейнерлерді сақтау жөніндегі шараларды қамтамасыз етуге, контейнерге қызмет көрсететін мамандандырылған кәсіпорынмен өзара іс-қимылды жүзеге асыруға, оларға еркін қол жеткізуді қамтамасыз етуге, тұрғындармен түсіндіру жұмыстарын жүргізуге, контейнерге бөгде заттарды сақтауға, контейнерге бөгде жарнамаларды, хабарландыруларды және т. б. жапсыруға жол бермеуге міндетті.;

- халық үшін демеркуризация жөніндегі шаралар кешенін іске асыруға және ҚСҚ үшін контейнерлерді жөндеуге (ауыстыруға) мамандандырылған кәсіпорындардың жұмыстарын (қызметтерін) сатып алу үшін қаражат бөлу жолымен халық арасында пайдалануда болған құрамында сынап бар энергия үнемдейтін шамдарды қайта өңдеуді ұйымдастыру.

Мамандандырылған кәсіпорындардың халық үшін демеркуризациялау жөніндегі шаралар кешенін іске асыруға және ЖАО ҚСҚ үшін контейнерлерді жөндеуге (ауыстыруға) арналған жұмыстарды (көрсетілетін қызметтерді) сатып алу ҚР ЭК, "Мемлекеттік сатып алу туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 4-тарауына және коммуналдық қалдықтарды басқару қағидаларына сәйкес конкурс (тендер) арқылы жүргізілетін болады.

Электрондық және электр жабдықтары

ҚР СТ 3753-2021 "ресурс үнемдеу. Құрамында сынап бар құрылғылар мен аспаптарды қоспағанда, өмірлік циклдің барлық кезеңдерінде электротехникалық және электрондық жабдықтардың қалдықтарымен жұмыс істеу. ЖАО" қауіпсіздік талаптары " халықтың тығыздығын ескере отырып, оның ішінде контейнерлік алаңдар мен стационарлық ЭЭЖҚ қабылдау пункттерін қоса алғанда, ЭЭЖҚ жинау, жинақтау және қайта өңдеу объектілерін орналастыруға жер учаскелерін бөлу арқылы қалдықтардың иелеріне ЭЭЖҚ өндірушілеріне немесе ЭЭЖҚ басқару саласындағы кәсіпкерлік субъектілеріне ЭЭЖҚ беруге мүмкіндік беретін инфрақұрылымды құруға ықпал етуі тиіс.

ЖАО ЭЭЖҚ жөндеу, қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыруды, сондай-ақ қалдықтардың иелерінен ЭЭЖҚ-ны бөлек жинау мен қайта өңдеуді, оның ішінде ЭЭЖҚ-ны жылжымалы қабылдау пункттерін құру арқылы қамтамасыз етуі тиіс.

Тұрғындардан коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау жүйесін ұйымдастыру үшін мынадай шараларды қабылдау қажет:

батареялар, құрамында сынап бар шамдар, электрондық және электр жабдықтары сияқты қауіпті тұрмыстық қалдықтарды стационарлық немесе жылжымалы жинау пункттерін/пункттерін құру;

қалдықтарды қабылдаудың ұйымдастырылған пункттері туралы халықты хабардар етуді және олармен қауіпсіз жұмыс істеуді насихаттауды қамтамасыз ету;

қалдықтарды жинауға және кәдеге жаратуға арналған шығыстардың бір бөлігін жабу мақсатында өндірушінің кеңейтілген жауапкершілік операторының функцияларын жүзеге асыратын "Жасыл Даму" АҚ-мен ынтымақтастықты нығайту.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері үшін батареялар, құрамында сынап бар шамдар, электрондық және электр жабдықтары сияқты қауіпті тұрмыстық қалдықтарды қабылдайтын стационарлық пункттер көзделетін болады. Қабылдау пункттері көрсетілген тауарларды өткізуді жүзеге асыратын дүкендерде (дүкендер бөлімдерінде, сауда нүктелерінде) құрылуы мүмкін. Батареялар мен сынап шамдарын қабылдауды пәтер иелері бірлестіктерінің аумағында ұйымдастыруға болады.

Стационарлық лампаларды қабылдау пункттерінің орналасқан жері мен санын анықтау кезінде олардың халыққа қолжетімділігі мен ыңғайлылығы ескерілуі тиіс.

Құрамында сынабы бар шамдарды стационарлық жинау пункттері бөгде адамдар үшін қолжетімсіз жеке кіреберіспен жабдықталады, шамдарды жинауға арналған арнайы контейнерлердің қажетті санымен қамтамасыз етіледі және қажетті тиісті қорытындылар мен рұқсаттар болады.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін бөлек жинауды енгізу және қайталама шикізат пункттерін құру бөлек жинау бойынша нысаналы көрсеткішке қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Заңды тұлғалардан коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін бөлек жинау және қалпына келтіру

Қызметтің түріне қарамастан заңды тұлғаларда пайда болатын қауіпті коммуналдық қалдықтарды қалдырушылар да бөлек жиналып, ҚР ЭК 365-бабының 6-тармағына сәйкес Мамандандырылған ұйымдарға (кәсіпорындарға) қалпына келтіруге берілуі тиіс.

Шағын және орта бизнес субъектілерімен қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру бойынша Адал және заңнама талаптарына сәйкес мамандандырылған кәсіпорындарды анықтау үшін ақпараттық жұмыс жүргізу қажет.

Сондай-ақ статистиканы қадағалау мақсатында жиналған және қалпына келтірілген қалдықтарды есепке алу бойынша мамандандырылған кәсіпорындардың әлеуетін нығайту қажет.

Арнайы орындарды ұйымдастыру және ҮКҚ мен халықта пайда болатын құрылыс қалдықтарын тасымалдау үшін мамандандырылған компанияны анықтау

Қалдықтарды бөлек жинауға қойылатын талаптың 19-тармағына сәйкес ЭГЖТРМ м. а. 2021 жылғы 2 желтоқсандағы № 482 бұйрығы ЖАО жеке тұлғаларда (тұрғындарда) түзілетін Құрылыс және ірі габаритті қалдықтар үшін жабыны мен қоршауы бар ауданы кемінде 12 м2 болатын орынды ұйымдастырады.

Жылжымайтын объектілерді салуды немесе жөндеуді жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар қалдықтарды бөлек жинауға қойылатын талаптың 17-тармағына сәйкес ЭГЖТРМ м.а. 2021 жылғы 2 желтоқсандағы № 482 бұйрығы Құрылыс және ірі габаритті қалдықтарды жергілікті атқарушы органдар ұйымдастырған арнайы орындарға дербес әкетуді жүргізеді.

Абаттандыру ережелеріне сәйкес ірі көлемді қоқыстарды (қалдықтарды) шығаруды кәсіпорындардың өздері, мекемелер мен жеке тұлғалар немесе қоқыс шығаратын кәсіпорындар шарт негізінде жүргізетіні анықталды.

ҮКҚ әкету үшін төлем ҚТҚ жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму тарифіне енгізілмегендіктен, ҮКҚ мен құрылыс қалдықтарын жинау және әкету жөніндегі компанияны жеке анықтау қажет.

ҮКҚ және құрылыс қалдықтарын халықтан тасымалдау жөніндегі ұйымды айқындау үшін ЖАО "мемлекеттік сатып алу туралы"Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес жергілікті бюджет есебінен ҮКҚ және құрылыс қалдықтарын жинауға және әкетуге конкурс (тендер) ұйымдастыру қажет.

Аудан әкімдіктеріне ірі көлемді және құрылыс қалдықтарын шығаратын ұйым белгіленеді. Өзара іс-қимыл шарттары үлгілік шартқа техникалық ерекшелік белгіленетін болады. Экспорттаушы компания хабарлама тәртібіне сәйкес келуі және ҚР ЭГЖТРМ тізіліміне кіруі қажет.

Арнайы ұйымдастырылған орындарда құрылыс қалдықтарын жинауды мынадай тәсілдердің бірімен жүзеге асыруға болады: ауыстырылатын бункерлерге жинау және кейіннен мультилифт жүйесі бар автомобильдермен әкету; қаптарға жинау, оларды кейіннен борттық немесе самосвалдық автомобильге тиеу; қалдықтарды үйіп жинау, кейіннен борттық немесе самосвалдық автомобильге қайта тиеу.

Коммуналдық қалдықтарды, оның ішінде ерекше (тамақ, Құрылыс және ірі габаритті қалдықтарды, ЭЕҰ және т. б.) қайта өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту жөніндегі шаралар

Қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту үшін мынадай іс-шараларды орындау қажет:

жеке Санаттар: қайталама шикізат (пластик, қағаз және шыны); құрылыс қалдықтары; ірі габаритті қалдықтар; коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері бойынша қалдықтардың пайда болу көлемінен халықтың және заңды тұлғалардың қайталама шикізатты жинау үлесін ұлғайту;

Аудан аумағында қызметін жүзеге асыратын қалдықтарды қалпына келтіру жөніндегі мамандандырылған кәсіпорындармен өзара іс-қимылды күшейту;

қалдықтарды қайта өңдеу бойынша жұмыс істеп тұрған өндірістердің дамуын ынталандыру және қайталама шикізатты қайта өңдеу және кәдеге жарату жөніндегі қуаттарды құру.

Қалдықтарды қайта өңдеу үлесін ұлғайту үшін бөлек жиналған фракцияларды немесе МСК сұрыпталған қайталама шикізатты өңірдегі қолданыстағы мамандандырылған кәсіпорындарда қайта өңдеу, болмаған жағдайда басқа өңірлерге немесе елдерге жіберу қажет.

Кейіннен алынған шикізатты дайын өнімге дейін өңдеуді ұйымдастыру және қарастыру ұсынылады. Қазіргі уақытта қайта өңдеуге арналған қондырғыларды ТМД елдерінің жеткізушілері кең ассортиментте және қолайлы бағамен ұсынады.

Қайталама шикізат (Қағаз, картон, пластик, шыны және т.б.) дайын өнімді одан әрі өңдеу және өндіру үшін мамандандырылған кәсіпорындарға берілетін болады.

Қағаз және картон қалдықтарын қалпына келтіру жаңа бұйымдарды (қағаз және картон, эковат, құрылыс материалдары) өндіру үшін физикалық, химиялық және басқа да тәсілдермен жүзеге асырылады.

Пластмасса қалдықтарын қалпына келтіруді технологиялық процестердің экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін технологиялар мен жабдықтарды қолдана отырып, мамандандырылған ұйымдар жүзеге асырады.

Шыны ыдыстың қалдықтарын қалпына келтіру қоршаған орта үшін қауіпсіздік талаптарын сақтау шартымен жүзеге асырылады:

қайта пайдалануға арналған шыны ыдыстың қалдықтарын дайындау (сұрыптау, жуу, өңдеу) ;

- жаңа өнім өндірумен механикалық және термиялық әдістермен (шыны жүн, шыны ыдыс, шыны талшық, плитка және басАуданр).

Қатты тұрмыстық қалдықтардың қайта өңделмейтін бөлігінен қатты отынды қалдықтардан (RDF) алуға болады. Отынның бұл түрін ҚТҚ көмуді азайту мақсатында цемент зауыттарында және ЖЭО-да қолдану қажет.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері қауіпті қалдықтар үшін мамандандырылған кәсіпорындарға кәдеге жарату үшін жіберілетін болады.

Тамақ қалдықтары

Жеке жиналған биологиялық ыдырайтын ҚТҚ фракциялары, негізінен тамақ және органикалық қалдықтар аэробты немесе анаэробты әдіспен өңделуі керек. Сондай-ақ, бұл қалдықтарды кәріз-тазарту станцияларының шламымен бірге қайта өңдеу

мүмкіндігі қарастырылады. Бүгінгі таңда органикалық қалдықтарды кәдеге жарату мен қайта өңдеудің әртүрлі технологиялары бар, олардың ішінде: биогаз алу, компосттау және басАуданр.

ҚТҚ ыдырауының табиғи әдісіне компосттау жатады. Компосттау-бұл табиғи биологиялық ыдырауға негізделген қалдықтарды қайта өңдеу технологиясы.

Органикалық қалдықтарды компосттау тікелей үй шаруашылығында да, орталықтан да болуы мүмкін. Тікелей үй шаруашылықтарында компосттау тек компост шұңқырларында немесе арнайы компост машиналарын қолдану арқылы жүзеге асырылады. Орталықтандырылған компосттау кезінде тұтынушылар органикалық заттарды бөлек жинауды қамтамасыз етеді, содан кейін олар арнайы жабдықталған алаңдарға немесе компост төселетін сүрлем мұнараларына шығарылады. Кейіннен мұндай компост ауыл шаруашылығының қажеттіліктері үшін қолданылады. Биологиялық ыдырайтын қалдықтардың көп мөлшері пайда болатын және қосалқы шаруашылық бар ұйымдар мен мекемелерде (мысалы, мектептерде) компосттау жеке-жеке жүргізілуі мүмкін.

Ірі және құрылыс қалдықтары

Жинау пункттеріндегі ірі габаритті қалдықтардан қауіпті фракцияларды алып тастау, содан кейін Мамандандырылған ұйымдарға қайта өңдеуге және/немесе кәдеге жаратуға жіберу қажет.

Аралас құрылыс қалдықтарын жинау орнында қайта өңделген шикізат пен қауіпті компоненттерді алу арқылы сұрыптау керек. Бөлек сұрыптау керек: ағаш; қағаз және картон; металл (бөлек қара және түсті металдар); минералды қалдықтар (тас, құрылыс тасы және кірпіш, сылақ, бетон, гипс, қаңылтыр шыны және т.б.); темірбетон және бетон бөлшектері.

Ірі құрылыс қалдықтарын өңдеу үшін ұсақтау және сұрыптау кешендері қолданылады.

Қауіпті құрылыс қалдықтарына мыналар жатады:

1) құрамында асбест – шифер немесе этернит, асбест-цемент плиталары, асбест-цемент құбырлары, оқшаулағыш материалдар және т. б. бар қалдықтар.;

2) бояулар, лактар, желімдер, шайырлар қалдықтары, оның ішінде құрамында бос ыдыс және аталған қалдықтарға малынған материалдар және т. б.;

3) құрамында мұнай өнімдері бар қалдықтар-құрамында асфальт шайырлары және т. б. бар сіндірілген оқшаулағыш материалдар.;

4) ластанған топырақ.

Қауіпті құрылыс қалдықтары бөлек жиналады және әрі қарай қайта өңдеу және/немесе кәдеге жарату үшін мамандандырылған компанияларға беріледі.

Одан әрі өңдеуге жатпайтын сұрыпталғаннан кейін коммуналдық қалдықтарды көму ҚТҚ полигонында жүзеге асырылады.

ЖАО ҮКҚ әкету үшін арнайы орындар ұйымдастырады.

Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету жөніндегі шаралар

Бейнеу кентіндегі қолданыстағы полигон аумағында қабылдауды, сұрыптауды қамтитын инфрақұрылымды көздеу қажет, содан кейін ғана ҚТҚ-ның қалдық бөліктерін көму қажет.

Заңнаманың талаптарына сәйкес қолданыстағы полигон аумағының жерлерін кезең-кезеңімен қалпына келтіру және қалпына келтіру жүргізіледі. Қолданыстағы ҚТҚ полигонын жабуға экологиялық рұқсат алғаннан кейін ғана жол беріледі.

Рұқсат етілмеген полигондармен проблемаларды шешу үшін "Қазақстан Ғарыш Сапары "ҰК"АҚ спутниктері тіркеген ҚТҚ барлық полигондары бойынша мұқият аудит жүргізу қажет. Полигонды залалсыздандырудың қолданыстағы жалпы қабылданған әдістемесі мынадай кезеңдерді қамтиды: полигонның қауіптілік дәрежесін анықтау; баламалы нұсқаларды бағалау; залалсыздандыру және рекультивациялау технологиясын әзірлеу.

Рұқсат етілмеген полигондарды рекультивациялау бойынша техникалық шешімдер рекультивациядан кейін аумақтың функционалдық мақсатына және пайдаланылуына байланысты қабылданады. Жаңа полигондардың пайда болуын болдырмау жөніндегі шараның негізі аудан тұрғындарын 2030 жылға қарай қалдықтарды жинау және тасымалдау жөніндегі қызметтермен 100% қамту және қалдықтарды қауіпсіз өңдеу бойынша шағын және орта бизнес субъектілерімен профилактикалық жұмыс болып табылады.

Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу мәселелері бойынша халықтың хабардарлығын арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту жөніндегі шаралар

Бағдарламаның тиімді жұмыс істеуі үшін халықтың хабардарлығы мен қолдауы маңызды. Жұртшылықтың хабардарлығын арттыру-бұл тұрақты негізде жүргізілуі керек ұзақ мерзімді процесс.

ЖАО халықтың хабардарлығын арттыруда, ақпарат таратуда және қалдықтардың алдын алу жөніндегі бастамаларды қолдауда, сондай-ақ тиісті жағдайлар жасауда (мысалы, ірі габаритті қалдықтар, ЭЕҰ, құрылыс қалдықтары үшін арнайы орындар құру) шешуші рөл атқарады.

Жергілікті газеттер мен журналдарда қалдықтарды басқару мәселесі және қалдықтарды дұрыс басқару талаптары туралы халықты оқытуға бағытталған мақалалар жариялау ұсынылады.

ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі мамандандырылған ұйымдардың қызметкерлері ұй қалдықтарын сұрыптау тәртібін түсіндіретін және пластикке, шыныға, картонға және қағаз қалдықтарына арналған контейнерлерге бөлек қоймалауды кезең-кезеңімен экологиялық акциялар өткізу ұсынылады. Мұндай акциялар әдетте бөлек жинауға арналған контейнерлер орнатылған аулаларда да, олар әлі жоқ жерлерде де өткізіледі. Бұл ретте тұрғындарға полигондағы аралас күйдегі ҚТҚ-ның қоршаған ортаға тигізетін

кері әсері және қалдықтарды бөлек жинауды енгізу қажеттілігі туралы егжей-тегжейлі түсіндірмелер жүргізіледі. Сондай-ақ, халық арасында қалдықтарды сұрыптаудың енгізілген жүйесі туралы түсіндірмелері бар түрлі-түсті парақшалардың таралуы жақсы нәтиже береді.

Мүдделі жұртшылықтың негізгі топтарына басымдық беріледі, халық (жұмыс істейтін және жұмыс істемейтін (үй шаруасындағы әйелдер, зейнеткерлер, балалар); мұғалімдер, еріктілер, белсенді топтар және мемлекеттік емес ұйымдар.

Жұртшылықты ақпараттандыру жөніндегі іс шаралар қалдықтармен жұмыс істеу бойынша халықпен ақпараттық жұмыс жоспарында көзделетін болады және мыналарды қамтитын болады: жергілікті газеттердегі басылымдар; мектептерде, жалпы жұртшылық арасында тарату үшін материалдық ресурстарды қайталама пайдалану туралы ақпараттық материалдар; үйдегі тамақ қалдықтарын компосттау туралы брошюралар; оқушылар мен студенттер үшін полигондарға таныстыру сапарларын ұйымдастыру;

Қалдықтарды қайта өңдеу ЖАО-ның ҚТҚ-ны бөлек жинау және қайта өңдеу жөніндегі бизнес бастамаларына жәрдемдесуі бар жерде дамиды. Қалдықтарды басқару саласындағы ұсыныстарды талқылау, қайталама шикізат пен контейнерлерді қабылдау пункттерін орнату және т. б. үшін ЖАО мен бизнестің, сондай-ақ басқа да мүдделі тараптардың өзара іс-қимылы бойынша түрлі кездесулер, дөңгелек үстелдер өткізілетін болады.

Әлемдік тәжірибе. Әр түрлі елдердегі қалдықтарды басқару жүйелері

ЕО-ға мүше елдерде қалдықтарды жинаудың әртүрлі жүйелері, соның ішінде макулатура (Қағаз/картон), шыны, металл, пластик және органикалық қалдықтар сияқты қайта өңделетін материалдар қолданылады. Қолданыстағы жүйелер келесі санаттарға бөлінеді:

Үй маңындағы қалдықтарды жинау жүйелері: тұрғындардың үйлеріне тікелей орнатылған пакеттерде, арнайы пакеттерде, резервуарларда және контейнерлерде жинаудың барлық нұсқалары;

Аралас үй жинау: жоғарыда айтылғандарға ұқсас, бірақ пластмасса мен металл сияқты басқа фракцияларға бөлу бір контейнерге жиналады;

Қабылдау пункттері: қоғамдық орындарда орнатылған қалдықтардың әртүрлі түрлеріне арналған контейнерлер.

Тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу (қайта өңдеу) орталықтары: әдетте қоршалған және кейбір жағдайларда өз қызметкерлері бар, тұрғындар қайта өңделетін тұрмыстық қалдықтарды тапсыра алатын қалдықтарды жинайтын орындар. Әдетте қауіпті және ірі қалдықтар, электр құрылғылары мен электроника, батареялар, құрылыс қоқыстары, еріткіштер және т. б.

Бөтелке машиналары (фандоматтар, депозиттік жүйе): әдетте шыны және пластикалық бөтелкелерді немесе металл сусындарды жинау үшін қолданылады.

5. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ

Мақсаттарға қол жеткізу және міндеттерді орындау үшін бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары әзірленді, ол 2-қосымшада келтірілген.

Іс-шаралар жоспары міндеттер мен көрсеткіштер бойынша топтастырылған, мерзімдері мен жауапты орындаушылар көрсетілген. Іс-шаралар жоспары күтілетін нәтижелерге қол жеткізу мақсатында Бағдарламаның барлық жауапты орындаушыларының жұмыстарына кешенді көзқарас пен үйлестіруді қамтамасыз етеді.

Іс-шаралар жоспарын түзету мониторинг нәтижелері бойынша негізделген ұсыныстар болған кезде қажеттілігіне қарай жүзеге асырылады. Мониторинг нәтижелері бойынша осы бағдарламаның қойылған мақсаттарына, міндеттері мен нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізу мүмкін болмаған жағдайда өзге де іс-шаралар айқындалады және анықталған проблемалық мәселелер бойынша шаралар қабылданады.

бағдарламалардың белгіленген мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу мақсатында жоспарланған іс-шараларды іске асырудың (өзге де іс-шараларды айқындаудың) тиімділігін арттыру;

анықталған проблемалық мәселелер бойынша шаралар қабылдау.

Баянауыл ауданының экономиканың нақты секторыбөлімі Бағдарламаны іске асырушы ретінде мынадай функцияларды жүзеге асырады:

бағдарламаның барлық орындаушыларының іс-қимылын үйлестіре отырып, Павлодар облысы, Баянауыл ауданыаумағында коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы міндеттерді шешуге бірыңғай орталықтандырылған кешенді тәсілді қалыптастырады және қамтамасыз етеді;

бюджет қаражаты есебінен бағдарламаны іске асыруға арналған қаржылық шығындар бойынша , Павлодар облысы әкімдігімен өзара іс-қимыл жасайды;

коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі субъектілермен, мемлекеттік мекемелермен, әлеуметтік объектілермен, заңды тұлғалармен, дара кәсіпкерлермен, жеке тұлғалармен Бағдарлама іс-шараларын іске асыру мәселелері бойынша өзара іс-қимылды жүзеге асырады;

бағдарламаға тиісті өзгерістер енгізу қажеттілігін негіздей отырып, іс-шараларды, нысаналы көрсеткіштерді, Бағдарлама іс-шараларын іске асыруға арналған шығындарды түзетуді, оның ішінде келіп түскен ұсыныстар негізінде жүзеге асырады;

Бағдарлама іс-шараларының іске асырылу барысын тексеруге қатысады;

Аудан әкімдігінің ресми сайтында орналастырады.

Бағдарламаның орындаушылары: облысжәне аудан әкімдігі; ауыл әкәмшілігі, Мәслихат; коммуналдық қалдықтарды жинау, әкету, қалпына келтіру және көму жөніндегі субъектілер: мемлекеттік мекемелер, әлеуметтік объектілер, заңды тұлғалар, дара кәсіпкерлер, ҮЕҰ және т.б. мүдделі тараптар болып табылады.

6. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ МОНИТОРИНГІ

Коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаның іске асырылуын бақылауды Павлодар облысы, Баянауыл ауданының экономиканың нақты секторы бөлімінің басшылығы жүзеге асырады.

Бағдарламаның мониторингі Бағдарламаны іске асыру туралы есепті қалыптастыру жолымен жүзеге асырылады. Есепте іске асырылған іс-шаралардың сипаттамасы, қол жеткізілген нәтижелер, оларды іске асыруға бағытталған қаржы қаражатының нақты көлемі, сондай-ақ іс-шаралардың орындалмау себептері және есепті кезеңге жоспарланған нәтижелердің болмауы баяндалады.

Бағдарламаның мониторингі өткен жылдың қорытындысы бойынша жылына бір рет жүзеге асырылатын болады.

Бағдарлама мен оны іске асыру жөніндегі есептер жалпыға қолжетімді Интернет-ресурста орналастыру арқылы жұртшылыққа қолжетімді болады.

7. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР

Бағдарлама мен іс-шараларды қаржыландыру:

- * мемлекеттік және жергілікті бюджет,
- * жеке инвестициялар,
- * халықаралық қаржы ұйымдарының қаражаты,
- * Екінші деңгейдегі банктердің кредиттері және Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған басқа да көздер.

Ұсынылған бағдарламаны іске асыруға және белгіленген табиғат қорғау іс-шараларын орындауға арналған қаржылық шығындарды бюджет қаражаты есебінен ҚР ЭК 29-бабына сәйкес жүзеге асыру жоспарлануда. Бұл тетік осы іс-шаралар жоспарын әзірлеу және бекіту жылының алдындағы үш жыл ішінде жергілікті бюджетке түскен қоршаған ортаға теріс әсер еткені үшін төлем сомасынан кем емес көлемде қаражатты пайдалануға мүмкіндік береді.

Бағдарламаны іске асыру бойынша ұсынылатын іс-шараларды Павлодар облысының қоршаған ортаны қорғау жөніндегі іс-шаралар жоспарына енгізу жоспарлануда, оны облыс әкімдігі охра жөніндегі іс-шаралардың үлгілік тізбесін негізге ала отырып, үш жылдық перспективаға әзірлейді

- қалдықтардың кез келген түрін, оның ішінде иесіз қалдықтарды жинау, тасымалдау, залалсыздандыру, пайдалану және қайта өңдеу жөніндегі технологияларды енгізу;

- зауыттарды, цехтар мен өндірістерді салу, реконструкциялау, қондырғыларды сатып алу және пайдалану:

- қалдықтардың кез келген түрін сақтауға арналған полигондар;

- қалдықтарды жинау, тасымалдау, қайта өңдеу, сұрыптау, кәдеге жарату және көму бойынша;
- қайталама материалдық ресурстарды жинау және қайта өңдеу бойынша;
- қалдықтардың түзілу және орналастыру көлемін барынша азайтуға бағытталған жабдықтар мен технологиялық процестерді реконструкциялау, жаңғырту.

8. КҮТІЛЕТІН ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘСЕР

Бағдарламаны іске асыру Павлодар облысы, Баянауыл ауданы экологиялық жағдайын жақсартады және ауданның нысаналы көрсеткіштерін және коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы ЖАО қызметін арттырады.

Бағдарламаны іске асыру барысында мынадай түйінді нәтижелерге қол жеткізілетін болады:

- * коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін ҚР заңнамасының талаптарына сәйкестендіру;

- * Коммуналдық қалдықтарды жинау және шығарумен 100% қамту;
- * білім беру көзінен бөлек алым енгізу;
- * қоқыс сұрыптау кешенінің құрылысы;
- * органикалық, ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын қайта өңдеуді дамыту;
- * коммуналдық қалдықтарды дұрыс өңдеу туралы халықтың хабардарлық деңгейін арттыру және мәдениетін арттыру.

Осылайша, осы бағдарлама шеңберінде іс-шаралар кешенін іске асыру коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласында көрсетілетін қызметтердің сапасын арттырады, ҚТҚ жинау, сұрыптау және қайта өңдеу санын ұлғайтады және қалдықтардың қоршаған ортаға теріс әсерін барынша азайтуға мүмкіндік береді, тиісінше Ауданның нысаналы көрсеткіштерін арттырады.

Жалпы, бағдарлама азаматтардың өмір сүру сапасы мен жағдайларын айтарлықтай жақсартуға ықпал ететін болады.

Қосымша 1

Көрсеткіштерді анықтау әдістемесі

№	Нысаналы Көрсеткіштің атауы	Мерзімділік және мерзімдер нысаналы көрсеткіштерді қалыптастыру	Негіздеме	Есептеу әдістемесінің сипаттамасы
				Көрсеткіш ауданға қызмет көрсететін барлық қоқыс шығараты

1	Халықты ҚТҚ жинау және әкетумен қамту	Бағдарлама бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.	Көрсеткіш ҚР-ның жасыл экономикаға көшуі жөніндегі Тұжырымдамаға сәйкес келеді және ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге қолжетімділігі бар халықтың үлесін айқындау үшін қажет.	н ұйымдар шарт жасасқан тұрғындардың санын аудан халқының жалпы санына бөлу арқылы қалыптасады, нәтижені пайызбен көрсетеді. Жария шарттарға көшу кезінде көрсеткішті абоненттер санын (адамдар саны) берілген шоттарға сәйкес аудан халқының жалпы санына бөлу арқылы алуға болады.
				Көрсеткіш жеке жиналған ҚТҚ құрғақ фракциясының (пластик, картон және қағаз қалдықтары, шыны, металл банкалар) санын тоннамен ҚТҚ (

2	<p>Бөлек алыммен қамту (Халық немесе аудан):</p> <p>- фракциялар бойынша</p> <p>- қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлеріне (Медициналық және құрамында сынап бар, ЭЭЖҚ)</p>	<p>Бағдарлама бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң</p>	<p>Көрсеткіш "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасына сәйкес келеді.</p>	<p>коммуналдық қалдықтар) түзілуінің жалпы санына тоннамен бөлу арқылы қалыптастырылады, нәтижені пайызбен көрсетеді. Қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлері бойынша көрсеткіш бөлек жиналған қауіпті қалдықтардың (ҚСҚ, ЭЭЖҚ және медициналық) мөлшерін бөлу арқылы да қалыптасады, жалпы есептік көлемге</p>
				<p>негізінде қауіпті қалдықтардың пайда болуы нәтижені пайызбен білдіретін ҚТҚ морфологиялық құрамы.</p>
				<p>Көрсеткішті ауданның барлық қайта өңделген және қайталама пайдаланылған қатты тұрмыстық қалдықтарының (коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін қоса алғанда), оның</p>

3	ҚТҚ қайта өңдеу және кәдеге жарату үлесі (пайда болу көлемінен)	Бағдарлам а бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.	Көрсеткіш ҚР-ға көшу жөніндегі Тұжырымдамаға сәйкес келеді "Жасыл" экономика және "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасы.	ішінде ҚСҚ немесе полигонда сұрыпталған бөлек жиналған қалдықтардың және экспортқа бағытталған қайталама ресурстардың санын ауданда пайда болған барлық қатты тұрмыстық қалдықтардың (коммуналдық қалдықтардың) жалпы санына бөлу арқылы алады, нәтижесін ауданның барлық пайыздар.
4	ҚТҚ полигонын жабу және рекультивациялау экологиялық талаптар	Бағдарлам а бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.	Көрсеткіш ҚР-ның жасыл экономикаға көшуі жөніндегі Тұжырымдамаға сәйкес келеді	Көрсеткіш рекультивация және жою жұмыстары аяқталған объектілердің санын болжайды.
5	ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге халықтың қанағаттану деңгейі (сауалнама)	Бағдарлам а бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.	Көрсеткіш Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарына сәйкес келеді	Көрсеткішті тұрғындардың қызметтерге қанағаттануы туралы жыл сайынғы әлеуметтік сауалнама (онлайн немесе офлайн) жүргізу нәтижесінде алады ауданда ҚТҚ жинау және әкету.

Приложение 2

4. ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ

№ п/п	Атауы іс-шаралар	Пішін аяқтау	Мерзімі орындау	Жауапты орындау үшін	Дереккөзде р қаржыландыру
1	2	3	4	5	6
Мақсаты-экологиялық талаптарға сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру аудан халқы үшін қалдықтарды жинау және әкету бойынша көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру					
1-міндет. Аудан тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі қызметтермен толық қамтуды қамтамасыз ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту					
Көрсеткіш 1. Баянауыл ауданының тұрғындарын ҚТҚ жинау және әкетумен қамту					
	Баянауыл ауданының жинауға, әкетуге,			" Экономик	Жергілікті бюджет

1.1	кәдеге жаратуға, қайта өңдеуге арналған экономикалық негізделген тарифті бекіту және ҚТҚ көму	Нормаларды бекіту туралы бұйрық	2025	аның нақты секторы бөлімі" ММ	Қ О Қ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде
1.2	Жинауға, әкетуге, кәдеге жаратуға, қайта өңдеуге арналған нормаларды бекіту	Нормаларды бекіту туралы бұйрық	2025	" Экономик аның нақты секторы бөлімі" ММ	Қажет емес
1.3	Жеке секторда ҚТҚ жинауға арналған контейнерлерді сатып алу және орнату: барлығы 33 дана.	Ақпарат	2025	Аудан әкімдігі, " Экономик аның нақты секторы бөлімі" М М , ауылдық әкімшілік	Жергілікті бюджет Қ О Қ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде
1.4	Контейнерлік алаңдарды салу, орындарды анықтау Құрылыс және КП саны (КП есептік саны -33 бірлік)	Есеп	2025	Аудан әкімдігі, " Экономик аның нақты секторы бөлімі" М М , ауылдық әкімшілік	Жергілікті бюджет Қ О Қ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде
1.5	ҚТҚ уақтылы шығарылуын қамтамасыз ету үшін қоқыс таситын көліктерді сатып алу (4 бірлік)	Есеп	2025-2028	Аудан әкімдігі, " Экономик аның нақты секторы бөлімі" ММ	Қ Ш К қаражаты, жеке инвестициялар, МЖӘ, Жасыл Даму
1.6	Тұрғын үйлерде немесе жеке тұрған ғимараттарда (егер контейнерлер болмаса) қызметті жүзеге асыратын заңды тұлғалармен қызмет көрсету үшін ЖАО айқындаған ҚЖК-мен ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге шарттар жасасу	Есеп (ЗТ және ЖК үшін хаттар бағытталған)	2025	ҚШК, ТРжТІРБ	

	бойынша хабардар ету науқаны аталған учаскелер.				Қажет емес
2-міндет. Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру					
Көрсеткіш 2. Бөлек алыммен қамту - фракциялар бойынша құрғақ және дымқыл; -- қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлеріне (Медициналық және құрамында сынабы бар, ЭЕҰ)					
2.1	Қалдықтарды бөлек жинауға арналған контейнерлерді сатып алу және орнату: - пластик-33 дана - шыны-33 дана - күл-33 дана	Отчет	2025-2028	Аудан әкімдігі, "Экономиканың нақты секторы бөлімі" ММ ҚШК	Жергілікті бюджет ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде
2.2	Қалдықтардың қауіпті түрлерін: ҚСҚ, электронды және электр жабдығының қалдықтарын, құрамында сынап бар энергия үнемдейтін шамдарды және халықта түзілетін химиялық қоректендіру көздерін, аккумуляторларды, медициналық қалдықтарды бөлек жинауды, тасымалдауды және қайта өңдеуді қамтамасыз ету үшін мердігер ұйымды айқындау жөніндегі конкурсты ұйымдастыру	Конкурс қорытындысы, мердігер компаниялар	2025	Аудан әкімдігі, "Экономиканың нақты секторы бөлімі" ММ, ауылдық әкімшілік	Жергілікті бюджет ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде
2.3	Батареялар, құрамында сынап бар шамдар, электрондық және электр жабдықтары, қоғамдық орындардағы медициналық қалдықтар (сауда орталықтары, пошта Есеп, қабылдау пункттері белгіленді бөлімшелері, Халыққа қызмет көрсету		2025-2028	Аудан әкімдіктері, мердігерлік ұйым, басқару бойынша мамандандырылған	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде

	орталықтары және т. б.) сияқты қауіпті тұрмыстық қалдықтарды жинайтын стационарлық пункттерді/пункттерді ұйымдастыру			компания қалдықтар мен	е жергілікті бюджет
--	--	--	--	------------------------	---------------------

3-міндет. Коммуналдық қалдықтарды өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту, оның ішінде ерекше (тамақ, Құрылыс және ірі көлемді қалдықтар, ЭЭЖҚ және т. б.)

Көрсеткіш 3. Қайта өңдеу және кәдеге жарату үлесі:
- ҚТҚ (білім көлемінен)

3.1	Ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын жинау үшін арнайы орындарды анықтау халық саны	Ақпарат	2025	Ауылдық әкімшілік	Қажет емес
3.2	Ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын жинау және әкету жөніндегі ұйымды айқындау жөніндегі конкурсты ұйымдастыру	Конкурс нәтижелері	2025	Аудан әкімдігі, "Экономиканың нақты секторы бөлімі" ММ ҚШК	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
3.3	Ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын қайта өңдеу бойынша қолданыстағы технологияларды талдау	Есеп	2025-2027	Аудан әкімдігі, мердігерлік ұйымдастыру	Қажет емес
3.4	Әлеуметтік сала мекемелерінен (мектептер, балабақшалар, ЖОО-лар және т. б.), шағын және орта бизнес кәсіпорындарынан электрондық және электр жабдықтарының қалдықтарын жинау және залалсыздандыру	Жасалған шарттар туралы ақпарат	2025-2027	мердігерлік ұйымдастыру	Қажет емес

Тапсырма 4. Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету

Көрсеткіш 4. Экологиялық талаптарға сәйкес ҚТҚ полигонын жабу және рекультивациялау

	Создание, размещени еираспрос транениес				
--	---	--	--	--	--

4.1	оциальной рекламы, направленной на	Есептер	2025-2027	Акимат области, Акиматрайона,	Жергілікті бюджет
	Бағытталған әлеуметтік жарнама ны құру, орналастыру және тарату			Аудан әкімдігі, облыс әкімдігі	
4.2	жұртшылықтың назарын аудару ҚТҚ мәселесі	Есептер	2025-2027	аудандық әкімдіктер, ҚШК, ҮЕҰ	Қажет емес
4.3	Халықты ақпараттандыруды қамтамасыз ету қалдықтарының қабылдаудың ұйымдастырылған пункттерінде (пластик, картон және қағаз қалдықтары, шыны)	Есептер	2025-2027	Аудан әкімдігі, аудандық әкімдіктер, ҚШК, ҮЕҰ	Қажет емес
4.4	Жергілікті газеттерде қауіпті жағдайлармен қауіпсіз күресу жолдары туралы жарияланымдар коммуналдық қалдықтарының құрамдас бөліктері	Ақпарат	2025-2027	Аудан әкімдігі, облыс әкімдігі	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет

4.5	Халықты жинау үшін ұйымдастырылған арнайы орындар туралы хабардар ету ҮКК және құрылыс қалдықтары	Ақпарат	2025-2027	Аудандық әкімдіктер, ҚШК, ҮЕҰ	Қажет емес
4.6	Мектептерде тарату үшін материалдық ресурстардың қайталама пайдалану туралы ақпараттық материалдарды дайындау, колледжде рде, жоғары оқу орындарында және т.б.	Есеп	2025-2027	Аудан әкімдігі, аудандық әкімдіктер, ҚШК, ҮЕҰ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет

3 қосымша

Елді мекендер бөлінісінде коммуналдық қалдықтардың түзілу көлемі туралы ақпарат және қатты тұрмыстық қалдықтарға арналған қажетті контейнерлердің болжамды саны. Қоқыс таситын көліктерге қажеттілікті есептеу.

				ҚТҚ көлемі іс жүзінде әкетуге және көмуге арналған, текше м. (	ҚТҚ көлемі,	V жалпы-ҚТҚ көлемі м3 (	конте йнерл	Контейне рлік	А й ы на ре йс	Тәуліг і не рейст е р саны (	А й ы на Ж Ж М ш ығ ы н
--	--	--	--	--	-------------	-------------------------	-------------	---------------	----------------	------------------------------	-------------------------

Ауыл атаулары		тұрғындар саны	куб. м. (2, 2927м3) (12 айда)	күлсіз, көңсіз және т. б. (12 айда)	м3 (айына орташа.)	тәулігіне орташа)	ер саны	алаңдар саны	те р саны	20 текше метр кезінде)	ы ны ң ки ло метр аж ы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		24 437	7 331	4 472	611	25	0	0	152	5	980
1	Баян аулыдық округ	5 341	1 602	977	134	5,49	0	0	8	0	90
	Баян аулы	5 164	1549,2	945	129,100	5,305	0	0	4	0,13	50
	Шон ай аулы	177	53,1	32	4,425	0,182	0	0	4	0,13	40
2	Аксан аулыдық округ	730	219	134	18	0,75	0	0	12	0	145
	Аксан	277	83,1	51	6,925	0,285	0	0	4		80

	ау ыл ы								0,13		
	Ка ра жа р ау ыл ы	277	83,1	51	6,925	0,285	0	0	4	0,13	30
	О к т я б р ь ау ыл ы	176	52,8	32	4,400	0,181	0	0	4	0,13	35
3	Би р л ик ау ыл ды к ок ру г	970	291	177,51	24,25	1,00	0	0	8	0,3	65
	Би р л ик ау ыл ы	907	272,1	166	22,675	0,932	0	0	4	0,13	50
	А км ек те п ау ыл ы	63	18,9	12	1,575	0,065	0	0	4	0,13	15
4	Ж ан аж ол ау ыл ды к ок ру г	590	177	108	15	0,61	0	0	12	0	70

	М э ш һү р ж үс іп ау ыл ы	415	124,5	76	10,375	0,426	0	0	4	0,13	50
	М ур ку тт ы ау ыл ы	51	15,3	9	1,275	0,052	0	0	4	0,13	10
	Ка ра ш ок ы ау ыл ы	124	37,2	23	3,100	0,127	0	0	4	0,13	10
5	Ж ан ат ил ек ау ыл ды қ ок ру г	1 088	326,4	199,104	27,2	1,12	0	0	8	0,27	70
	Ж ан ат ил ек ау ыл ы	1 028	308,4	188	25,700	1,056	0	0	4	0,13	50
	М ур ы нт ал ау	60	18	11	1,500	0,062	0	0	4		20

10	ин ау ыл ды қ ок ру г	9 664	2 899	1 769	242	9,93	0	0	20	1	90
	М ай ка ин ау ыл ы	8 867	2660,1	1 623	221,675	9,110	0	0	4	0,13	25
	М ай кө бе ау ыл ы	169	50,7	31	4,225	0,174	0	0	4	0,13	35
	У ш ку лу н ау ыл ы	298	89,4	55	7,450	0,306	0	0	4	0,13	10
	Сл у ж он ау ыл ы	191	57,3	35	4,775	0,196	0	0	4	0,13	10
	Ш оп ты ко ль ау ыл ы	139	41,7	25	3,475	0,143	0	0	4	0,13	10
11	Са тп ае в ау ыл ды	1 018	305	186	25	1,05	0	0	12		70

	қ о к р у ғ								0		
	Қа н ы ш сә тб ае в ау ыл ы	451	135,3	83	11,275	0,463	0	0	4	0,13	10
	Ко кд ом ба к ау ыл ы	35	10,5	6	0,875	0,036	0	0	4	0,13	10
	М ұс а ш ор ма н ау ыл ы	532	159,6	97	13,300	0,547	0	0	4	0,13	50
12	То ра йг ыр ау ыл ды қ о к р у ғ	811	243	148	20	0,83	0	0	12	0	30
	То ра йг ыр ов а ау ыл ы	512	153,6	94	12,800	0,526	0	0	4		10

	(жа пб ыл ған)								0,13		
	А ле кс ан др ов ка ау ыл ы	54	16,2	10	1,350	0,055	0	0	4	0,13	10
	К ыз ыл ш ил ик ау ыл ы	245	73,5	45	6,125	0,252	0	0	4	0,13	10
13	Уз ун бу ла к ау ыл ды к ок ру г	960	288	176	24	0,99	0	0	8	0	20
	Уз ун бу ла к ау ыл ы	620	186	113	15,500	0,637	0	0	4	0,13	10
	А к ш и ау ыл ы	340	102	62	8,500	0,349	0	0	4	0,13	10

	Акмектепауылы	30	4	0,75	1,05	1,25	0,09	9,33	0,7	0,01
4	Жаназолжол ауылдық округ	90	12				1	28		0,1
	Мәшіржүсіпауылы	30	4	0,75	1,05	1,25	0,60	9,33	0,7	0,07
	Муркутгауылы	30	4	0,75	1,05	1,25	0,07	9,33	0,7	0,01
	Карашоқы ауылы	30	4	0,75	1,05	1,25	0,18	9,33	0,7	0,02
5	Жанатилек ауылдық округ	45	8				2	19		0,2
	Жанатилекауылы	30	4	0,75	1,05	1,25	1,48	9,33	0,7	0,16
	Мурынталауылы	15	4	0,75	1,05	1,25	0,09	9,33	0,7	0,01
6	Карагомарауылдық округ	60	8				0	0		0,0
	Карагомарауылы	45	4	0,75	1,05	1,25	0,59	9,33	0,7	0,06
	Белашауылы	15	4	0,75	1,05	1,25	0,09	9,33	0,7	0,01
7	Кундыколь ауылдық округ	515	12				1,2	28		0,13
	Кундыколь	40	4	0,75	1,05	1,25	0,66	9,33	0,7	0,07

10	Майк аин ауылд ы қ округ	140	20				13,9	46,7		1,5
	Майк аинау ылы	30	4	0,75	1,05	1,25	12,75	9,33	0,7	1,39
	Майк өбеау ылы	30	4	0,75	1,05	1,25	0,24	9,33	0,7	0,03
	Ушку лун ауыл ы	30	4	0,75	1,05	1,25	0,43	9,33	0,7	0,05
	Служ онауы лы	25	4	0,75	1,05	1,25	0,27	9,33	0,7	0,03
	Шопт ыколь ауыл ы	25	4	0,75	1,05	1,25	0,20	9,33	0,7	0,02
11	Сатпа е в ауылд ы қ округ	75	12				1,5	28		0,2
	Қаны ш сәтбае вауыл ы	25	4	0,75	1,05	1,25	0,65	9,33	0,7	0,07
	Кокдо мбака уылы	25	4	0,75	1,05	1,25	0,05	9,33	0,7	0,01
	Мұса шорм анауы лы	25	4	0,75	1,05	1,25	0,77	9,33	0,7	0,08
12	Торай гыр ауылд ы қ округ	55	12				1,2	28,0		0,1
	Торай гыров а ауыл ы (	25	4	0,75	1,05	1,25	0,74	9,33		0,08

	жапбылған)								0,7	
	Александровка ауылы	15	4	0,75	1,05	1,25	0,08	9,33	0,7	0,01
	Кызылшилик ауылы	15	4	0,75	1,05	1,25	0,35	9,33	0,7	0,04
13	Узунбулак ауылдық округ	20	8				1,4	18,7		0,2
	Узунбулака ауылы	10	4	0,75	1,05	1,25	0,89	9,33	0,7	0,10
	Ақша ауылы	10	4	0,75	1,05	1,25	0,49	9,33	0,7	0,05

Ескерту: қоқыс таситын көліктердің саны бойынша қажеттілік формула бойынша есептеледі:

$n = V_{\text{сут}} / (v * K_{\text{исп}})$, мұндағы

де $V_{\text{сут}}$ -жинақталған қалдықтардың орташа тәуліктік көлемі

v -1 жұмыс күніндегі 1 қоқыс тасығыштың өнімділігі (алға және артқа)

$K_{\text{исп}}$ -саябақта автомобильдерді пайдалану коэффициенті 0,7.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ Экологиялық кодексі;

2. " Жергілікті атқарушы органдарға коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаны әзірлеу жөніндегі әдістемелік ұсынымдар, бекіту. Қазақстан Республикасы Экология және ата-баба ресурстары министрінің 18.05.2023 ж. №154-п бұйрығымен;

3. ҚР ЭГЭҚМ министрінің 2021 жылғы 22 маусымдағы №206 бұйрығымен бекітілген қалдықтарды жинақтау лимиттерін және қалдықтарды көму лимиттерін есептеу әдістемесі.

4. Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің м.а. 2021 жылғы 6 тамыздағы № 314 бұйрығымен бекітілген қалдықтар жіктеуіші.

5. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығымен бекітілген "өндіріс және тұтыну

қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидалары.

6. МЕМСТ 30775-2001 " ресурс үнемдеу. Қалдықтарды өңдеу. Қалдықтарды жіктеу, сәйкестендіру және кодтау. Негізгі ережелер".

7. МЕМСТ 30773-2001 " ресурс үнемдеу. Қалдықтарды өңдеу. Технологиялық циклдің кезеңдері. Негізгі ережелер".

8. ҚР СТ 1513-2006 (ГОСТ Р 52105-2003, MOD) "ресурс үнемдеу. Қалдықтарды өңдеу құрамында сынап бар қалдықтарды қайта өңдеудің жіктелуі мен әдістері. Негізгі ережелер".

9. "Сынаппен, оның қосылыстарымен және сынаппен толтырылған аспаптармен жұмыс істеу кезіндегі санитарлық ережелер" № 1.10.083-94.

10. "Қазақстан Республикасының қауіпті қалдықтарды трансшекаралық тасымалдауды және оларды жоюды бақылау туралы Базель конвенциясына қосылуы туралы"Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 10 ақпандағы № 389-ІІ Заңы.

11. Қауіпті қалдықтардың трансшекаралық тасымалын және оларды жоюды бақылау туралы Базель конвенциясы(Базель, 22 наурыз 1989 ж